

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ: Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού

ΤΜΗΜΑ: Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Ευφυής Συσκευασία. Νέες Τεχνολογίες και Marketing»

Μεταπτυχιακή διπλωματική Εργασία:

«Διαχείριση αποθήκευσης, συσκευασίας, μεταφοράς και ασφάλειας μουσειακών αντικειμένων»

ΣΔΡΑΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

AM: mscsp19674250

Επιβλέπων καθηγητής: «Δρ. Ρωσσέτος Μετζίτακος»

© 2021

ΣΔΡΑΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΘΗΝΑ

Τριμελής Επιτροπή :

Επιβλέπων καθηγητής : Δρ. Μετζίτάκος Ρωσσέτος
Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Μέλος : Δρ. Νομικός Σπυρίδων
Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Μέλος : Δρ. Θεοχάρη Σταματίνα
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Ημερομηνία εξέτασης 16/04/2021

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Σδράλη Ευαγγελία του Στυλιανού με αριθμό μητρώου mscsp19674250 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Ευφυής Συσκευασία: Νέες Τεχνολογίες και Marketing του Τμήματος Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών & Πολιτισμού δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε **παραφρασμένες**, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

Σδράλη Ευαγγελία

Πρόλογος

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να αναδείξει τα καίρια ζητήματα που αφορούν τα αντικείμενα των μουσείων. Από την καταγραφή, την αποθήκευση μέχρι και την επιλογή της κατάλληλης συσκευασίας για την μεταφορά που προκύπτει για λόγους έκθεσης σε διαφορετικό τόπο.

Τα μουσεία, δημιουργήθηκαν στο τέλος του 18 αιώνα με την σημερινή μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα και έχουν ως στόχο να συγκεντρώνουν τεκμήρια ανθρώπινου πολιτισμού. Η ανάγκη της επιβίωσης των αρχαιολογικών ευρημάτων στο πέρασμα του χρόνου και η επιβίωση του ανθρώπινου πολιτισμού και της ιστορίας του μας οδηγεί στην εξιχνίαση του τρόπου λειτουργίας ενός μουσείου.

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου, για την καθοδήγηση και την στήριξη του στην δημιουργία της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά τα θέματα διαχείρισης ενός μουσείου. Από την διαδικασία της ανασκαφής όπου το αντικείμενο εκτίθεται στο φως και την μετέπειτα προετοιμασία, καταγραφή και συσκευασία των αντικειμένων, για την επιτυχημένη μεταφορά τους.

Καθοριστικό ρόλο παίζουν οι αποθήκες που είναι λειτουργικοί χώροι που απαιτούν ιδιαίτερο σχεδιασμό και εξοπλισμό ώστε να δεχθούν το αντικείμενο που έρχεται από την ανασκαφή. Εξίσου σημαντικές είναι και οι πρακτικές σχετικά με την προστασία των αντικειμένων τόσο από εσωτερικούς παράγοντες όπως είναι η υγρασία, ο φωτισμός τόσο και από εξωτερικούς όπως κλοπές, φυσικές καταστροφές. Ο ρόλος λοιπόν της επιλογής των κατάλληλων υλικών είναι σημαντικός αφού πρέπει να αποτραπούν οι φθορές στο αντικείμενο ακόμα και κατά την διαδικασία μεταφοράς του.

Το πολιτιστικό αγαθό πέρα από την πολιτιστική αισθητική και καλλιτεχνική αξία λειτουργεί ως μάρτυρας της εποχής του αφού αποτελεί πηγή μελέτης, έρευνας και προβολή της ιστορικής περιόδου που δημιουργήθηκε. Μέσα από την τεχνολογία κατασκευής, τη χρήση και τη λειτουργία αντλούνται πληροφορίες ιστορικού περιεχομένου. Η αναγκαιότητα της προστασίας, της διατήρησης και της συντήρησης των έργων τέχνης και κάθε είδους συλλογής μουσείων είναι σημαντική.

Μελετώντας τα αντικείμενα γνωρίζουμε στοιχεία πολιτισμικά, κοινωνικά, οικονομικά τις αλληλεπιδράσεις τους και τη διαμόρφωση τους από εποχή σε εποχή, την ιστορική εξέλιξη διαχρονικά του τόπου και της κοινωνίας. Η διατήρηση, συντήρηση και ανάδειξη των μνημείων και αντικειμένων αποτελεί αναγκαιότητα.

Λέξεις Κλειδιά:

“Συσκευασία, αντικείμενο, μουσείο, μεταφορά, αποθήκη, δανεισμός, μετακίνηση, αρχειοθέτηση, καταγραφή, τεκμήρια, μουσειακό αντικείμενο, έργα τέχνης, διαχείριση, έκθεση, προθήκη, υλικά ”

Abstract

The purpose of this thesis is to study museum management. From the process of excavation where the object is exposed to light and the preparation, recording and packaging of objects to their successful transport.

The warehouses have an important role which are functional spaces that require special design and equipment, to accept the object that comes from an excavation. Equally important are the protection of objects from both internal factors such as humidity, lighting and external factors such as theft, natural disasters. The role of the selection of appropriate materials is therefore important as damage to the object must be prevented even during the transport process.

Beyond the cultural aesthetics, the value functions as a witness of its time since it is a source of study, research and promotion of the historical period that was created. Through their construction, use and operation, they contain historical information. The need to protect works of art and any kind of museum collection is important.

Studying the objects, we know cultural, social, economic elements, their interactions and their formation from season to season, the historical development of the place and society. Although, it is a necessity to keep alive our monuments.

Keywords: ‘Packaging, object, museum, transport, warehouse, lending movement, archive, material, recording, items, museum object, works of art, management, exhibition, display case, materials’

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	14
Αντικείμενο - Σύμβολο	14
Μουσεία, Μουσειακές συλλογές, αντικείμενα.	15
Επικοινωνιακό περιβάλλον	17
Βασικές διαδικασίες διαχείρισης συλλογών.....	19
Εισαγωγή αντικειμένου	20
Απόκτηση	20
Καταλογογράφηση.....	20
Έλεγχος θέσης και μετακινήσεων	20
Δανεισμοί.....	21
Έξοδος αντικειμένου	21
Αναδρομική τεκμηρίωση	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	22
Ο ρόλος του συντηρητή	22
Τεκμηρίωση-Αρχειοθέτηση-Οργάνωση αρχείων.....	23
Στάδια καταγραφής	28
Στάδιο Πρώτο.....	28
Στάδιο Δεύτερο	30
Στάδιο Τρίτο	30
Στάδιο Τέταρτο	30
Στάδιο Πέμπτο	31
Στάδιο Έκτο	31
Στάδιο Έβδομο	31
Στάδιο Όγδοο	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	32
Ανταλλαγές της πολιτιστικής κληρονομιάς	32
Είδη εκθέσεων και διαδικασία οργάνωσης.....	33
Αποθήκευση - Χώροι υποδοχής.....	36
Σχεδιασμός και εξοπλισμός αποθήκευσης.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	40
Καταγραφή και συσκευασία ανασκαφικών ευρημάτων	40
Στόχοι συσκευασίας κατά τη μεταφορά	40
Συνθετικά υλικά συσκευασίας.....	43
Ασφαλή και επισφαλής υλικά συσκευασίας και αποθήκευσης.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	47
Μεταφορά εκθεμάτων - Μελέτες Περιπτώσεων.....	47
Τρόποι μεταφοράς.....	47
Οδική μεταφορά	48
Μεταφορά με τρένο	49
Μεταφορά με πλοίο	50
Μεταφορά με αεροπλάνο	50
Ασφάλεια κατά την μεταφορά και τον δανεισμό αντικειμένων	51
Μεταφορά εκθεμάτων από το παλιό στο Νέο μουσείο Ακρόπολης	52
Μεταφορά εκθεμάτων - Βυζαντινό και Χριστιανικό μουσείο	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	56

Ανθρώπινη παρουσία	56
Silica Gel	57
Art - Sorb	57
Συστήματα προστασίας - Προθήκες	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	64
Τα μουσεία σήμερα	64
Νέα τάση	66
Αποθήκη και επισκέπτης	70
Τα ελληνικά μουσεία	71
Έξυπνα συστήματα ασφάλειας και τεχνολογία RFID	72
Near Field Communication - NFC	74
Συμπεράσματα	75
Πίνακας Σχημάτων	78
Πηγές Σχημάτων	79
Βιβλιογραφία	84

Εισαγωγή

Η αποθήκευση των αντικειμένων στους ειδικούς χώρους των μουσείων είναι μια διαδικασία που εμπεριέχει υπευθυνότητα, οργάνωση, και σίγουρα την κατάλληλη γνώση. Εξίσου σημαντική είναι και η διαδικασία μεταφοράς τους από μουσείο σε μουσείο, αφού πρώτα συσκευαστούν με ιδιαίτερη προσοχή ακολουθώντας όλα τα σχετικά πρωτόκολλα.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να μελετηθεί το μουσειακό αντικείμενο, και τα θέματα διαχείρισης, αποθήκευσης, συσκευασίας, μεταφοράς και ασφάλειας. Η διαχείριση του αντικειμένου κατά την αποθήκευση του, διέπεται από πολλούς παραμέτρους ενώ παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη ενός μουσείου. Η κατάλληλη φροντίδα τους είναι σημαντική πρόκληση για τα μουσεία, και έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις καταστροφής αυτών των αντικειμένων, με λανθασμένους τρόπους αποθήκευσης και μεταφοράς τους. Στόχος μας είναι η προσέγγιση του θέματος αναδεικνύοντας την προσεκτική επιμέλεια των αντικειμένων αυτών.

Η οργάνωση των αποθηκών διαφέρει ανάλογα με το είδος και το υλικό των αντικειμένων που θα αποθηκευτεί και είναι απολύτως αναγκαία. Ο αποθηκευτικός χώρος παίζει ρόλο στην εξέλιξη του κάθε μουσείου καθώς συνδέεται με άλλες δραστηριότητες όπως τα δάνεια, η συντήρηση, η έκθεση.

Στις παρακάτω ενότητες θα επικεντρωθούμε σε θέματα διαχείρισης ενός μουσείου τα οποία διέπουν πολλές παράμετροι. Η εργασία αποτελείται από 7 Κεφάλαια και όλες οι διαδικασίες που αναφέρονται αποτελούν μια ενιαία ενότητα για τα μουσεία αφού αλληλεξαρτώνται.

Στο πρώτο Κεφάλαιο, γίνεται μια σύντομη αναφορά για τον όρο του αρχαιολογικού αντικειμένου και την πορεία του, όπως επίσης και την διαχείριση του μέσα στο μουσείο.

Στο δεύτερο Κεφάλαιο, προσεγγίζεται το ζήτημα της αρχειοθέτησης, της τεκμηρίωσης και της οργάνωσης του, ενώ αξίζει να σημειωθεί ο ρόλος του συντηρητή.

Στο τρίτο Κεφάλαιο, προσεγγίζεται το θέμα του σχεδιασμού, του χώρου των αποθηκευτικών χώρων του μουσείου, οι εκθέσεις που πραγματοποιούνται για βασικές ανάγκες άλλα και παραδείγματα μεγάλων μουσείων που έχουν μεταφέρει σημαντικά αντικείμενα μέχρι σήμερα.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο, γίνονται αναφορές για την συσκευασία και παρουσιάζονται τα κατάλληλα κατασκευαστικά υλικά του μουσειακού εξοπλισμού.

Στο πέμπτο Κεφάλαιο, γίνεται λόγος καθαρά στη μεταφορά των αντικειμένων άλλα και δίνονται παραδείγματα από μεταφορές που έχουν υπάρξει στο παρελθόν.

Στο έκτο κεφάλαιο, τίθεται το θέμα της ασφάλειας και της προστασίας των αντικειμένων στο ευρύτερο χώρο του μουσείου.

Τέλος, παρατίθεται ο επίλογος με συμπεράσματα άλλα και τη σημασία της έξυπνης τεχνολογίας στα μουσεία. Μεθόδους που χρησιμοποιούν τα μουσεία σήμερα στην Ελλάδα αλλά και γενικά στο εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Αντικείμενο - Σύμβολο

Σύμφωνα με τη διεθνή Επιτροπή Μουσειολογίας που ιδρύθηκε το 1977, με στόχο την επιστημονική ανάδειξη της μουσειολογίας, ο όρος «μουσειακό αντικείμενο» ενίοτε αντικαθίσταται από τον νεολογισμό *musealia*, που είναι ο πληθυντικός του λατινικού ουδέτερου ουσιαστικού *musealium* [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 1]. Αντίστοιχος όρος στα γαλλικά: *muséalie*, *musealia*, ισπανικά: *musealia*, γερμανικά: *Musealie*, *Museumsobjekt*, ιταλικά: *musealia*, πορτογαλικά: *musealia*

Το μουσειακό αντικείμενο, έχει μουσειοποιηθεί, και μπορεί να οριστεί γενικά ως οποιαδήποτε μορφή πραγματικότητας. Η έκφραση «μουσειακό αντικείμενο» (*museum object*) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως και πλεονασμός, από την άποψη ότι το μουσείο δεν είναι μόνο ένας χώρος που στεγάζει αντικείμενα, αλλά και ένας χώρος με κυρίαρχη αποστολή τη μεταμόρφωση των πραγμάτων σε αντικείμενα.

Ο *Georges Henri Rivière*, χρησιμοποίησε τη φράση «αντικείμενο-σύμβολο» (*objet-symbole*) για να περιγράψει ορισμένα αντικείμενα-μάρτυρες που περιέχουν σημαντικές πληροφορίες, ώστε μπορούσαν να συνεχίσουν έναν ολόκληρο πολιτισμό ή μια ολόκληρη χρονική περίοδο.

Μουσεία, Μουσειακές συλλογές, αντικείμενα.

Μουσείο θεωρείται το κέντρο ή το ίδρυμα που συλλέγει, τεκμηριώνει, προστατεύει, εκθέτει και ερμηνεύει αντικείμενα με συναφείς πληροφορίες που αποδεικνύουν την μοναδικότητα αυτών των αντικειμένων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Πέρα από τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό τομέα έχουν καταστεί ως μέσα για την ενίσχυση της εικόνας των πόλεων καθώς και της αίσθησης μιας ολότητας κατοίκων - πόλεως. Μπορούν να αποδείξουν ότι αποτελούν κινητήριο δύναμη από οικονομική και τουριστική άποψη επίσης. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 2]. Τα μουσεία σχεδόν ως δομές με υλικά κατάλοιπα και μαρτυρίες της ιστορίας του ανθρώπου, αλλά την ίδια στιγμή παρέχονται μεγάλες ευκαιρίες για τον έξω κόσμο. Πλήθος ευκαιριών που έχουν επεκταθεί με την ανάπτυξη της τεχνολογίας των πληροφοριών, έχουν δώσει στα μουσεία τεράστιες

προοπτικές, εμπλουτίζοντας την ταυτότητα τους και διευρύνοντας τα όρια τους.

Δημιουργήθηκαν από το τέλος του 18 αιώνα με την σημερινή μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα και έχουν ως στόχο να συγκεντρώνουν τεκμήρια του ανθρώπινου πολιτισμού. Ωστόσο το κίνητρο για την συλλογή συναντάται από την προκλασική εποχή στην πόλη Λάρνα της Μεσοποταμίας όπου βρέθηκε επιγραφή που χρονολογείται στις αρχές του 19 αιώνα που αναγράφει “Για την ψυχαγωγία του Θεατή”.

Οι μουσειακές συλλογές αποτελούνται από μια σειρά αντικειμένων διαφορετικού τύπου, ανάλογα με το στόχο ίδρυσης του κάθε μουσείου. Χαρακτηρίζονται από το είδος των αντικειμένων και χωρίζονται σε λαογραφικά, αρχαιολογικά, εικαστικά, ιστορικά, επιστήμης, τεχνολογίας, τέχνης και λοιπά ενώ τα τελευταία χρόνια μετατράπηκαν σε αντικείμενα μεγάλης πολιτιστικής αξίας ανεξαρτήτως από την κατασκευή τους και προέλευσης τους.

Η αρχαιολογία βρίσκεται συνεχώς αντιμέτωπη με το πρόβλημα της καταγραφής και μελέτης αντικειμένων ανυπολόγιστης αξίας. Από την στιγμή της ανασκαφής τα κειμήλια εκτίθενται σε μια προοδευτική διαδικασία παραμόρφωσης που μπορεί να καταλήξει και σε ολική καταστροφή. Σε κάθε αρχαιολογική έρευνα, αποκτούνται δεδομένα για κάθε αντικείμενο ξεχωριστά ώστε να διασώζεται η πληροφορία.

[ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 3]

Η προστασία και η διατήρηση των αρχαιολογικών - πολιτιστικών αντικειμένων δεν είναι ένα απλό πρόβλημα αφού μετά την ανασκαφή το αντικείμενο εκτίθεται σε ένα πλήθος από περιβαλλοντικών επιθέσεων (φυσικοχημική και τουριστική μόλυνση) ενώ σε πολλές περιπτώσεις η φθορά είναι αναπόφευκτη.

Η θεωρία του υλικού πολιτισμού επεξεργάζεται τη σύνδεση του αντικειμένου με τις ανθρώπινες κοινωνίες και τον πολιτισμό. Υλικός πολιτισμός είναι η έρευνα και μελέτη, συγχρονική και διαχρονική, των τεχνουργημάτων/χειροτεχνημάτων και η κατανόηση και ερμηνεία των τρόπων παραγωγής και κατανάλωσής τους, των αντιλήψεων, δοξασιών και πεποιθήσεων, των νοοτροπιών και των συμπεριφορών, όπως αυτά αποτυπώνονται και ενσωματώνονται στα αντικείμενα/τεχνουργήματα του πολιτισμού εν γένει μιας κοινωνίας ή μιας πολιτισμικής ομάδας» (Οικονόμου). [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 4]

Τα αντικείμενα είναι όλα τα άψυχα που έχουν υλική υπόσταση και χωρίζονται σε φυσικά όπως για παράδειγμα ένα κόκαλο από ζώο και στα τεχνικά, αυτά δηλαδή που είναι χειροποίητα, είναι βέβαια όλα κατασκευασμένα από τον άνθρωπο και θεωρούνται χρηστικά στην καθημερινή του ζωή. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 5]

Ανεξάρτητα από τον τύπο των αντικειμένων προσφέρουν πολιτιστικά μηνύματα, αξίες

και σημασίες καθώς προσφέρουν πολύπλευρες και σύνθετες σχέσεις στις ανθρώπινες κοινωνίες. Κάθε αντικείμενο δεν έχει σταθερό χαρακτήρα μέσα στο χρόνο και το χώρο άλλα διαφοροποιείται σύμφωνα με τις πολιτισμικές και επιστημολογικές τάσεις. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 6]. Κάθε πολιτισμός αντιλαμβάνεται τα πράγματα διαφορετικά ενώ τον 17ο αιώνα τα αντικείμενα άρχισαν να γίνονται σύμβολα μέσα στις κοινωνίες. Έχουν την δική τους ιστορία και όσο πιο μεγάλη είναι η ζωή ενός αντικειμένου τόσο περισσότερο προβάλλεται και η ιστορία του και η γνώση γύρω από αυτό.

Φυσικά κάθε ένα από αυτά δεν συνδέονται με έναν χώρο καθώς κατά την διάρκεια της ζωής τους μετακινούνται σε άλλους χώρους. Έχουν την άμεση σύνδεση με το χώρο όπου και κατασκευάστηκαν, στην πορεία μεταφέρθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για νέο σκοπό.

Η απομάκρυνση από τον φυσικό τους χώρο έχει επίπτωση στην μορφή, στην αξία και στη σημασία τους. Τα μάρμαρα του Παρθενώνα, που βρίσκονται στην Μεγάλη Βρετανία δίνουν διαφορετικά μηνύματα αφού παραμένουν διαχωρισμένα από το διαχρονικό τους πλαίσιο ενώ στην Ακρόπολη, “ήταν ένα ακέραιο τμήμα του αιώνιου τοπίου της περιοχής και μπορούσαν να βιωθούν ως ένα παρελθόν συνδεδεμένο με το παρόν” *D.Lowental, 1985*. Τα μουσειακά αντικείμενα βρίσκονται σε ένα μουσείο και παρουσιάζονται ως υλικές μαρτυρίες για τους ανθρώπους και το περιβάλλον τους και ωθούν τον επισκέπτη να ανακαλύψει την ιστορία του με πολλές και διαφορετικές ερμηνείες. Σύμφωνα με τον Γάλλο συγγραφέα και κριτικό, *Etienne Ra, 1978-1940*, “Η αληθινή ιστορία είναι γραμμένη από την σιωπή των νεκρών”.

Επικοινωνιακό περιβάλλον

Τα μουσεία συλλέγουν και συντηρούν αντικείμενα με σκοπό την μετάδοση της γνώσης μέσω των εκθέσεων όπου ο θεατής έχει μια ευχάριστη εμπειρία. Η νέα αντίληψη των εκθέσεων εγγράφει το αντικείμενο με πολλά άλλα και ερμηνευτικά στοιχεία κείμενα, παραστάσεις, μακέτες, οπτικοακουστικά) με νόημα. Επιδίωξη της έκθεσης δεν είναι μόνο να πληροφορήσει τον επισκέπτη άλλα να τον βοηθήσει να κατανοήσει τα μηνύματα της και να διαμορφώσει μια κριτική άποψη. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 7]

Οι λειτουργίες μιας μουσειακής έκθεσης μπορούν να παρουσιαστούν ως εξής:

- Γνωστικές, καθώς δημιουργούν ένα περιβάλλον για αυτό-επιμόρφωση.
- Μαθησιακές, καθώς δημιουργούν μια συμπαγή εμπειρία που δίνει αισθητική ικανοποίηση.
- Κοινωνικές, καθώς προσφέρουν ένα ισχυρό κέντρο για τη δημιουργία κοινωνικής ταυτότητας από τους επισκέπτες.

Σύμφωνα με την Αρχαιολόγο - Μουσειολόγο *Αλεξάνδρα Μπούνια*, το μουσείο δεν μπορεί πλέον σε καμία περίπτωση, να θεωρηθεί χώρος αντικειμενικής ταξινόμησης, όπου τα «αυθεντικά» αντικείμενα ως αναμφισβήτητα «υλικά» γεγονότα ή αυταπόδεικτες ηθικές / υλικές αξίες μεταφέρουν τις γνώσεις και τα μηνύματά τους. Το εκτιθέμενο περιεχόμενο των μουσείων αποκτά συνοχή μέσα από μια διαδικασία ερμηνείας. Τα μουσεία λένε ιστορίες μέσω της συλλογής, της επιλογής και της σκόπιμης έκθεσης των αντικειμένων τους σε συνδυασμό με τη χρήση οπτικών, αφηγηματικών και άλλων επεξηγήσεων. Κάθε έκθεση είναι μια πρόκληση της ιστορικής ακρίβειας, της αισθητικής απόλαυσης και των εκπαιδευτικών αξιών στα οποία το μουσείο και οι δημιουργοί του οφείλουν να στοχεύουν.

Για πάρα πολλά χρόνια εμφανιζόταν μπροστά από τα αντικείμενα ένα τυπωμένο κείμενο που είχε ως σκοπό να ενημερώσει τον επισκέπτη για το είδος του αντικειμένου που έβλεπε. (λεζάντες) και αργότερα με την χρήση πινακίδων έδιναν πληροφορίες για το κάθε αντικείμενο ξεχωριστά.

Στη συνέχεια, προστέθηκαν φωτογραφίες, οπτικοακουστικά υλικά άλλα και σε κάποια αντικείμενα δόθηκε η δυνατότητα στον επισκέπτη να ακουμπήσει, να περιεργαστεί. Πραγματική επανάσταση όμως στον τρόπο με τον οποίο τα μουσεία διαχειρίζονται και παρουσιάζουν τις συλλογές τους έχουν φέρει τα ηλεκτρονικά πολυμέσα, όπως δηλώνει και ο όρος, ο συνδυασμός κειμένων, φωτογραφιών, γραφικών, κινούμενης εικόνας, ήχου μέσα σε ηλεκτρονικά αρχεία με μεγάλες αποθηκευτικές δυνατότητες.

Πολλά είναι αυτά, έχουν πλέον τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν ηλεκτρονικά μέσα προκειμένου να ανταποκριθούν στο ρόλο τους. Έτσι, με τις συλλογές ενός μουσείου αποδεικνύεται ότι τόσο η συλλεκτική του δραστηριότητα, όσο και οι υπόλοιπες λειτουργίες του, η συντήρηση, η έρευνα, η μελέτη, η παροχή γνώσεων προς το κοινό, η εκπαίδευση και η έκθεση αποκτούν μια τελείως διαφορετική διάσταση και αυξάνουν τη δυνατότητα του μουσείου να ανταποκριθεί στους στόχους του. Ωστόσο, η χρήση των ηλεκτρονικών πολυμέσων δίνει τη δυνατότητα στα μουσεία να:

1. Εξασφαλίσουν για το προσωπικό τους, την ευχέρεια διαχείρισης του υλικού και ολοκληρωμένης τεκμηρίωσης.
2. Αυξήσουν την γνώση, προς τους επισκέπτες.
3. Ανταποκριθούν στις ανάγκες διαφορετικών κατηγοριών κοινού.
4. Προσφέρουν πρόσβαση σε αντικείμενα που, είτε για λόγους συντήρησης είτε για λόγους πραγματικής έλλειψης χώρου, δεν εκτίθενται.
5. Δημιουργούν σελίδες στο Internet ώστε να εξασφαλίζουν αφενός επαφή με διαφορετικό κοινό από αυτό που μπορεί άμεσα να επισκεφθεί το μουσείο, αφετέρου μια διαφορετικού τύπου επαφή με το κοινό, πιο σύνθετη και ίσως με επιπτώσεις μεγαλύτερης διάρκειας.
6. Λειτουργούν ως πηγές πληροφόρησης (ή κέντρα ανταλλαγής γνώσεων) με τη συμμετοχή τους σε δίκτυα τοπικής, εθνικής ή παγκόσμιας εμβέλειας.
7. Προσφέρουν υλικό για σχολεία και εκπαιδευτικές διαδικασίες.
8. Προσφέρουν γνώση με τη δημιουργία και διάθεση CD ROM και βίντεο και άλλων σύνθετων δημοσιεύσεων. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 8]

Τα πολυμέσα με τις δυνατότητες που προσφέρουν να αποθηκεύουν και να ανακαλούν δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να φτιαχτεί ένα πλήρες αρχείο που θα διασώζει και θα προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα. Μια πολυμεσική βάση δεδομένων, μπορεί να χρησιμεύσει ως συλλογική μνήμη που καταγράφει και διατηρεί πληροφορίες όλων των τύπων. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 9]

Βασικές διαδικασίες διαχείρισης συλλογών

Η διαχείριση συλλογών και αρχείων αποτελεί ένα σύνολο από ενέργειες που σχετίζονται με την εισαγωγή και απόκτηση των αντικειμένων, την συντήρηση, την αποθήκευση, την παρουσίαση και την προβολή τους στο κοινό. Θεωρούνται χρονοβόρες διαδικασίες με σχολαστική επιμέλεια, μεγάλη ερευνητική εργασία από τους αρχαιολόγους και έχουν σκοπό να εκπληρώσουν τους στόχους τους.

Ένα μουσείο πρέπει να γνωρίζει οποιαδήποτε στιγμή που είναι τοποθετημένα τα αντικείμενα μαζί με τον ιστορικό αρχείο της αναφοράς και να έχει τον πλήρη έλεγχο για οποιαδήποτε μετακίνηση ή απώλεια υπάρξει στο μέλλον. Σύμφωνα με το Βρετανικό πρότυπο, αναφέρεται στην μουσειακή τεκμηρίωση (The Uk Museum Documentation Standard) [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 10], ως “την συγκέντρωση και καταγραφή πληροφοριών σχετικά με τα αντικείμενα, το ιστορικό τους, τους συσχετισμούς τους και

τις διαδικασίες με τις οποίες υποβάλλονται”. Τα μουσεία έχουν την δυνατότητα οργάνωσης μέσα από τις νέες τεχνολογίες.

Έτσι λοιπόν, από τις είκοσι μία (21) διαδικασίες που περιγράφει το Βρετανικό Πρότυπο οι εξής οκτώ (8) διαδικασίες θεωρούνται κύριες και είναι απολύτως απαραίτητες από το Βρετανικό πρόγραμμα πιστοποίησης (Μπούνια, 2012) :

- Εισαγωγή αντικειμένου
- Απόκτηση
- Έλεγχος θέσεων και μετακινήσεων
- Καταλογογράφηση και δημιουργία κατάλληλου ευρετηρίου
- Έξοδος αντικειμένου
- Εισερχόμενα Δάνεια
- Εξερχόμενα Δάνεια
- Αναδρομική τεκμηρίωση

Εισαγωγή αντικειμένου

Καθώς ένα αντικείμενο δεν αποτελείται στην μόνιμη συλλογή ενός μουσείου μπορεί να εισέλθει από δωρεά, από δανεισμό ή για μελέτη και αναγνώριση. Δίνεται ένας μοναδικός αριθμός αναγνώρισης στο αντικείμενο που πιστοποιεί πως το μουσείο είναι πλέον υπεύθυνο για την διαχείριση του. Στη συνέχεια δείχνει τον λόγο της εισαγωγής και καταγράφεται η ημερομηνία επιστροφής του μαζί με τις βασικές πληροφορίες συμπεριλαμβανομένων και των πνευματικών δικαιωμάτων.

Απόκτηση

Η διαδικασία ένταξης στις μόνιμες συλλογές του μουσείου όπου και καταγράφεται στον κατάλογο, με έναν μοναδικό αριθμό αναγνώρισης του, μαζί με τον τρόπο απόκτησης του.

Καταλογογράφηση

Η συγκεκριμένη διαδικασία, προβλέπει την περιγραφή των αντικειμένων ώστε να είναι αναγνωρισμένα και να φαίνονται οι διαφορές τους συγκριτικά με τα αντικείμενα που έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά. Στην δημιουργία ιστορικού αρχείου με πληροφορίες που σχετίζονται με τα αντικείμενα αλλά και στην δημιουργία σχετικών ευρετηρίων για

την άμεση ανάκτηση της πληροφορίας.

Έλεγχος θέσης και μετακινήσεων

Η τεκμηρίωση και διαχείριση πληροφοριών που σχετίζονται με την σύγχρονη θέση και παλαιότερες θέσεις όλων των αντικειμένων που κατέχει και διαχειρίζεται ο οργανισμός ώστε να μπορεί να εντοπιστεί η θέση οποιουδήποτε αντικειμένου ανά πάσα στιγμή. Η διαδικασία περιλαμβάνει :

- Την μόνιμη θέση
- Την προσωρινή θέση
- Του υπεύθυνου προσωπικού για την μετακίνηση του αντικειμένου
- Την αιτία της μετακίνησης
- Του προσωπικού που πραγματοποίησε την μετακίνηση

Δανεισμοί

Καθ' όλη την χρονική διάρκεια του δανεισμού, το αντικείμενο πρέπει να έχει την απαραίτητη ασφάλεια με την από κοινού υπογεγραμμένη συμφωνία του δανεισμού αναγράφοντας και την χρονικά περίοδο. Κατά τον δανεισμό, σημαντικό είναι η κάλυψη της ασφάλειας του άλλα και της αποζημίωσης, ώστε να παρέχεται η κατάλληλη φροντίδα και φύλαξη του αντικειμένου σε κατάλληλες περιβαλλοντικές συνθήκες.

Έξοδος αντικειμένου

Κάθε αντικείμενο που κατά την εισαγωγή του στο μουσείο έχει αποκτήσει εγγραφή και στην συνέχεια χρειάζεται να αποχωρήσει από την συλλογή ενός μουσείου θα πρέπει να διαχειριστεί και να τεκμηριωθεί με τις κατάλληλες διαδικασίες.

Αναδρομική τεκμηρίωση

Το μουσείο καθορίζει πολιτική που θα περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της διαδικασίας και περιγραφή των βασικών πεδίων τεκμηρίωσης των βασικών πεδίων που πρόκειται να καταγραφούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ρόλος του συντηρητή

Τα μουσεία είναι στενά συνδεδεμένα με το έδαφός τους, αλλά την ίδια στιγμή, παρέχονται μεγάλες ευκαιρίες για άνοιγμα προς τον έξω κόσμο. Δίνεται λοιπόν, μεγάλη σημασία στην έρευνα και την προβολή των αντικειμένων μέσα από την τεχνολογία κατασκευής τους, τη χρήση, τη λειτουργία αφού αντλούνται πληροφορίες ιστορικού περιεχομένου.

Η διατήρηση και η συντήρηση των αντικειμένων πραγματοποιείται με εξειδικευμένο προσωπικό, συντηρητές που έχουν την ευθύνη των αντικειμένων αυτών με ειδική άδεια ασκήσεως επαγγέλματος που καθορίζονται από τις διατάξεις του νόμου. Ωστόσο σύμφωνα με τον νόμο πρέπει να φροντίζουν τα πολιτιστικά αγαθά με την παράταση του προσδόκιμου ζωής τους από φθορές που έχουν προκληθεί από την φυσική, τη χημική και την μηχανική υποβάθμιση των υλικών κατασκευής. Με βάση τον κώδικα δεοντολογίας του επαγγέλματος του συντηρητή που αναφέρεται στο ΦΕΚ αρ.382/24-03-2000 και τα δικαιώματα του επαγγέλματος του συντηρητή που καθορίζονται από το ΦΕΚ αρ.169/16-06-1986, [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 11] οι εργασίες συντήρησης για την διάσωση των αντικειμένων πρέπει να πραγματοποιούνται σύμφωνα με

- α. Την αρχή της ελάχιστης επέμβασης
- β. Την αρχή της αναστρεψιμότητας.

Ο συντηρητής μελετά και καταγράφει τις πληροφορίες του αντικειμένου με βάση το υλικό κατασκευής τους, την τεχνική κατασκευή, στοιχεία προέλευσης, χρονολογία, προηγούμενες επεμβάσεις συντήρησης, φθορές, αίτια φθοράς, υλικά και δίνει την κατά προσέγγιση εκτίμηση του άλλα και οδηγίες περί :

συνθηκών φύλαξης, αποθήκευσης, έκθεσης και
πρακτικές συσκευασίας, ανάρτησης, μεταφοράς και χειρισμού συλλογών.

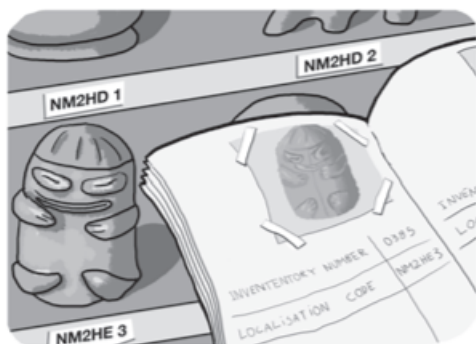
Την μετακίνηση προς το χώρο αποθήκευσης ή έκθεσης την αναλαμβάνει ο συντηρητής μαζί με τον επιμελητή ή το εργατικό προσωπικό υπό την επίβλεψη των προηγούμενων. Η διαδικασία ελέγχεται από το προσωπικό φύλαξης προαιρετικά, ανάλογα το επίπεδο ασφάλειας κατά την μετακίνηση.

Τεκμηρίωση-Αρχειοθέτηση-Οργάνωση αρχείων

Τα αντικείμενα της πολιτιστικής κληρονομιάς μας φέρνουν πληροφορίες συνεπώς χωρίς το υλικό τεκμηρίωσης τους μειώνεται η επιστημονική αξία του αντικειμένου [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 12]. Πολλοί είναι οι οργανισμοί, που ασχολούνται με τη διατύπωση κανόνων στο τομέα της καταγραφής και τεκμηρίωσης.

- Το CIDOC (International Documentation Committee) που είναι η διεθνής επιτροπή τεκμηρίωσης του ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων)
- The Collections Trust (πρώην MDA - Museum Documentation Association), αντίστοιχος οργανισμός για την Μεγάλη Βρετανία που ιδρύθηκε το 1977
- Collection Trust (Βρετανική ένωση για την διαχείριση των συλλογών) [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 13]

Ένα μουσείο αποκτά αντικείμενα από ανταλλαγές ή δανείζεται από άλλα μουσεία, από κρατικούς φορείς που έχουν συγκεντρώσει αντικείμενα από κατασχέσεις, από αγορές (δημοπρασίες, εκθέσεις), δωρεές, ανασκαφές, πολέμους κ.α. Ωστόσο, έχει υποχρέωση να ελέγχει την εγκυρότητα των αντικειμένων ώστε να αποτρέπει την παράνομη προέλευση τους από λαθρεμπόριο, αρχαιοκαπηλία ή λαθρανασκαφή, σύμφωνα με τον νόμο 3028/2002 Άρθρο 45 παρ.9 για τα μουσεία. Η νομιμότητα είναι απαραίτητη για οποιοδήποτε αντικείμενο εισέλθει και καταγραφεί στο βιβλίο εισαγωγής του κάθε μουσείου. Στο αριθμημένο αυτό βιβλίο καταγράφεται όλη η ιστορία του τρόπου απόκτησης του αντικειμένου, οποιαδήποτε πληροφορία της πορείας του και αποκτά έναν μοναδικό αριθμό για την είσοδο στο μητρώο του όχι όμως το ίδιο αριθμό και στο μητρώο τον αντικειμένων. Μπορεί να πάρει περισσότερους από έναν αριθμούς ανάλογα με το είδος, την ποσότητα των αντικειμένων, την κατηγορία, την ομαδοποίηση με τα υπόλοιπα αντικείμενα του μουσείου. Αρκετά είναι τα μουσεία στις μέρες μας που για την καταγραφή αυτών των αριθμών στο μητρώο χρησιμοποιούν καρτελάκια για να αποδείξουν την ταυτότητα του αντικειμένου ενώ τα πιο πρόσφατα μουσεία (Φυσικής ιστορίας) επιβάλλουν την μέθοδο του γραμμικού κώδικα τα λεγόμενα Barcodes. Έτσι η διαδικασία παρακολούθησης ενός αντικειμένου γίνεται ακόμα πιο εύκολη ιδιαίτερα στα πολλά και μικρά αντικείμενα.

Each location where objects are stored, even if temporarily, must be given a location code. This means that :

- each location in the museum, whether a building, a storey of a building, a room, a piece of furniture, a shelf or a box, etc., must be given its own code;
- a combination of numbers and letters should be used in numerical and alphabetical order;
- the location code of each object should be entered in the museum catalogue;
- if an object is moved, it should be given a new code reflecting its new location;
- location codes should be regularly checked.

Σχήμα 1. Καταγραφή στο μητρώο – Unesco - Storage Area Location Codes

Το αντικείμενο εκτίθεται είτε στο χώρο του μουσείου είτε φυλάσσεται στο χώρο της αποθήκευσης όμως συντελείται από ένα επιπλέον δελτίο για λεπτομερέστερη καταλογογράφηση. Το δελτίο αυτό, σύμφωνα με τον οδηγό πολιτισμικής τεκμηρίωσης και δια λειτουργικότητας του επιχειρησιακού προγράμματος “Κοινωνία της Πληροφορίας, Απρίλιος 2005, περιλαμβάνει:

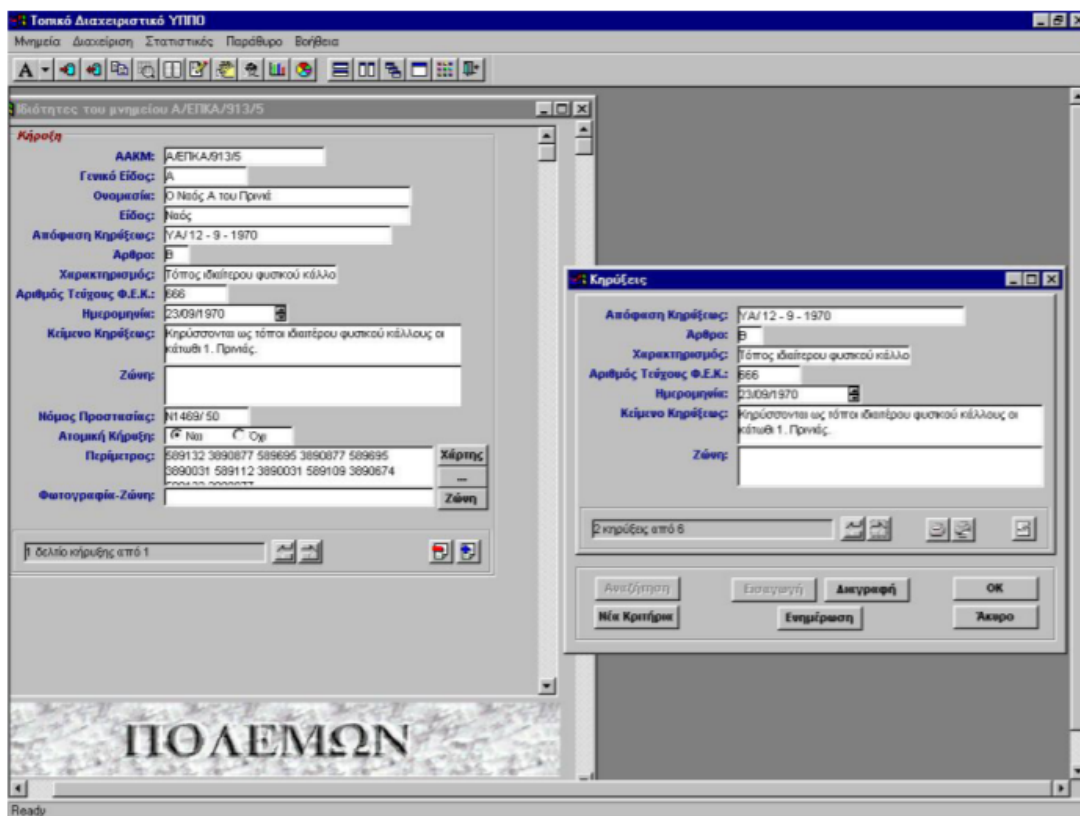
- τον αριθμό μητρώο του αντικειμένου
- είδος
- σύντομη περιγραφή
- προέλευση
- χρήση
- κατασκευαστής/καλλιτέχνης
- ύλη
- διαστάσεις
- χρονολογία
- τρόπος κατασκευής

- φθορές
- τοποθεσία εντός του μουσείου
- αναλυτική περιγραφή
- βιβλιογραφία
- παρατηρήσεις
- φωτογραφία (μικρή διάσταση)
- ημερομηνία απόκτησης
- στοιχεία σχετικά με τις μετακινήσεις εντός ή εκτός μουσείου

Το δελτίο αποθηκεύεται στο ηλεκτρονικό σύστημα της βάσης δεδομένων του μουσείου (δελτιοκατάλογος) όπου και περιλαμβάνει όλα τα ψηφιακά δελτία των συλλογών άλλα και ένα ολόκληρο σύστημα από επιμέρους αρχεία όπως είναι το αρχείο διατήρησης, κίνησης αντικειμένου, περιγραφής, φωτογραφικά αρχεία, αρχείο διαγραμμένων αρχείων(φυλάσσονται στο βιβλίο εισαγωγής κ.α.

Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών απλοποιούν την αρχειοθέτηση των μουσειακών αντικειμένων, και μια απλή φόρμα καταγραφής όπως είναι της Access χρησιμοποιείται στα μουσεία χωρίς να έχουν εξειδικευμένο προσωπικό για την καταγραφή. Στην Αγγλία και σε κάποιες Ευρωπαϊκές χώρες καθώς και στην Αμερική εδώ και αρκετά χρόνια έχουν δημιουργηθεί κατάλληλα συστήματα που εφαρμόζονται από πολλά μουσεία. Ένα από αυτά το “Dulin Core”, είναι ένα απλό πρότυπο κανόνων για την περιγραφή των ψηφιακών αντικειμένων και χρησιμοποιήθηκε αρχικά σε βιβλιοθήκες. Πρόκειται κυρίως για πρότυπο μεταδεδομένων και όχι τόσο για την καταγραφή ενός αντικειμένου με σκοπό την ανάκτηση των αντικειμένων. Στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια, το Υπουργείο Πολιτισμού κάνει προσπάθειες ώστε να βελτιώσει τα συστήματα αρχειοθέτησης.

Σύμφωνα με τον νόμο 3028/2002, αρ.45, παρ.7 τα αντικείμενα που φυλάσσονται στα κρατικά μουσεία της Ελλάδας πρέπει να καταχωρούνται στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων με ευθύνη της διοίκησης των μουσείων. Το 2003 δημιουργήθηκε από το Εθνικό Αρχείο Μνημείων και το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) ένα ολοκληρωμένο σύστημα πολιτισμικής τεκμηρίωσης, το έργο ΠΟΛΕΜΩΝ. Το σύστημα αυτό κατέγραψε από το 1999 κινητά και ακίνητα μνημεία ενώ παράλληλα, ένα άλλο πρόγραμμα με την επωνυμία “Πολυδεύκης” που αφορά την τεχνική ορολογία σχετικά με τα αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς, ώστε να λειτουργεί σε πανελλαδικό επίπεδο.

Σχήμα 2. Έργο Πολεμών, 2003, Ινστιτούτο Πληροφορικής, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, Εγχειρίδιο χρήσης Τοπικού Διαχειριστικού Πολεμών.[ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 14]

Το Τεχνικό μουσείο Θεσσαλονίκης χρησιμοποιεί το πρόγραμμα OMNIS, και το μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς ίδρυσε το 1991 το τμήμα Πληροφορικής για την ηλεκτρονική τεκμηρίωση και διαχείριση των συλλογών του Μουσείου, για την υποστήριξη των πληροφοριακών συστημάτων. Ωστόσο, ανέπτυξε το σύστημα καταγραφής MITOS (Museum Information Technology Open System) για τις ανάγκες της ηλεκτρονικής διαχείρισης των αντικειμένων. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 15] Πρόκειται για ένα πλήρες πληροφοριακό σύστημα που μπορεί να αποθηκεύσει και να παρουσιάζει με πολλούς τρόπους πληροφορίες σχετικά με τα μουσειακά αντικείμενα και να στηρίζει τις δημόσιες δραστηριότητες του μουσείου. Το σύστημα απλοποιεί τις διαδικασίες ακόμα και στις μετακινήσεις των συλλογών με καταγραφή νέου δελτίου της νέας θέσης και με ειδοποίηση σε περίπτωση που η ημερομηνία επιστροφής έχει λήξει και το αντικείμενο δεν έχει επιστρέψει στην θέση του. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 16]

Τέλος, τα τελευταία χρόνια στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής χρησιμοποιούνται λογισμικά ανοιχτού κώδικα όπου ο πηγαίος κώδικας είναι κατασκευασμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπει την τροποποίηση και ενσωμάτωση του κώδικα σε άλλο

λογισμικό. Σε αντίθεση με τα κλειστά προγράμματα που είναι εμπορικά μυστικά εταιριών και εμπορικής διάθεσης λογισμικό. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 17]

Στάδια καταγραφής

Σύμφωνα με το ICOM, Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας, 1990, αποτελεί επαγγελματική ευθύνη η διασφάλιση των αντικειμένων που γίνονται δεκτά, προσωρινά ή μόνιμα, από το κάθε μουσείο. Είναι κατάλληλα και πλήρως τεκμηριωμένα προκειμένου να διευκολύνεται η αναζήτηση της προέλευσης, η ταύτιση, η εξακρίβωση της κατάστασης διατήρησης και η φροντίδα αυτών.

Το διεθνές κέντρο μελέτης και ενδιαφέροντος για την τεκμηρίωση CIDOC (International Committee for documentation)[ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 18] που έχει συσταθεί από το ICOM συνιστά την εφαρμογή συγκεκριμένων διαδικασιών. Τα δελτία έχει σκοπό να διαδώσουν στο κόσμο των μουσείων πληροφορίες σε απλή μορφή. Το δελτίο οδηγιών του CIDOC απεικονίζει τα στάδια καταγραφής ενός αντικειμένου σε ένα μουσείο κατά την εισαγωγή του σε αυτό με 8 διαφορετικά στάδια είτε σε χειρόγραφο είτε σε ηλεκτρονική μορφή. Ενώ τα μουσεία που έχουν μεγάλο όγκο συλλογών που δεν έχουν καταγραφεί ακολουθούν τα βήματα τέσσερα έως οκτώ.

Στάδιο Πρώτο

Για την εισαγωγή νέου αντικειμένου σε ένα μουσείο υπογράφεται ένα πρωτόκολλο παραλαβής ανάμεσα σε αυτόν που παραδίδει το αντικείμενο και στον υπάλληλο του μουσείου που θα το παραλάβει. Το μουσείο κρατάει ένα αντίγραφο της απόδειξης και το χρησιμοποιεί για το επόμενο στάδιο. Το βήμα αυτό παραλείπεται στην περίπτωση που φέρνει το αντικείμενο ένα μέλος του προσωπικού. Το πρωτόκολλο παραλαβής περιλαμβάνει τις εξής πληροφορίες.

- Ημερομηνία εισαγωγής και άφιξης του αντικειμένου
- Σύντομη περιγραφή του αντικειμένου
- Όνομα και υπογραφή υπαλλήλου που παρέλαβε το αντικείμενο
- Στοιχεία και υπογραφή του ατόμου που φέρνει το αντικείμενο στο μουσείο

Ένα αντίγραφο του πρωτοκόλλου παραλαβής κρατάει το άτομο που φέρνει το αντικείμενο και ένα άλλο μπαίνει στο αρχείο του μουσείου.

ΣΧΕΔΙΟ

Όνομασία Μουσείου
Διεύθυνση Μουσείου
Τηλ. Επικοινωνίας
Email

Πρωτόκολλο Παράδοσης/ Παραλαβής

Σήμερα στην τοποθεσία, ημερομηνία,

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ονοματεπώνυμο και ιδιότητα υπαλλήλου στο Μουσείο παρέδωσε/παρέλαβε αντικείμενο, υλικό, διαστάσεις, κατάσταση διατήρησης στον/στην ή από τον/την ονοματεπώνυμο παραδότη/παραλήπτη, ίδρυμα, μουσείο κτλ για το λόγο π
χ.εργασίες συντήρησης, περιοδική έκθεση, δανεισμός για μελέτη κ.λ.π.)

Ο παραλαβών

Όνοματεπώνυμο

Όνοματεπώνυμο

Υπογραφή

Υπογραφή

Στάδιο Δεύτερο

Το δεύτερο στάδιο περιέχει την εγγραφή του αντικειμένου στο βιβλίο εισαγωγής του μουσείου που είναι αριθμημένο. Το βιβλίο αυτό περιέχει

- Προσωρινό αύξων αριθμό εισαγωγής αντικειμένου
- Ημερομηνία άφιξης
- Στοιχεία ιδιοκτήτη εφόσον δεν πρόκειται για υπάλληλο μουσείου
- Σύντομη περιγραφή
- Λόγο εισαγωγής (αγορά, δωρεά, έκθεση, έρευνα)
- Προσωρινή αποθηκευτική θέση
- Όνομα υπαλλήλου που το παρέλαβε

Στάδιο Τρίτο

Για κάθε αντικείμενο που εισάγεται στο μουσείο υπάρχουν τρεις περιπτώσεις:

1. Δεν γίνεται δεκτό για την μόνιμη συλλογή και έτσι συμπληρώνεται στο βιβλίο εισαγωγής :

- η ημερομηνία επιστροφής
- Λόγος επιστροφής
- Όνομα και διεύθυνση του ατόμου στο οποίο επιστρέφεται το αντικείμενο
- Όνομα και στοιχεία του ατόμου που πραγματοποίησε την καταγραφή

2. Το αντικείμενο γίνεται αποδεκτό ως δάνειο.

Για περιορισμένο χρονικό διάστημα όπως στην περίπτωση μιας έκθεσης τα αντικείμενα γίνονται δεκτά ως δάνεια ενώ καταγράφεται όπως αυτά της πρώτης κατηγορίας. Τα μακροχρόνια δάνεια καταγράφονται και αυτά στο βιβλίο εισαγωγής και η καταγραφή τους συνεχίζεται στα επόμενα στάδια.

3. Το αντικείμενο εντάσσεται μόνιμα στις μουσειακές συλλογές και δίνεται ένας μοναδικός αριθμός καταγραφής. Ο αριθμός αυτός βρίσκεται στο βιβλίο εισαγωγής αλλά και πάνω στο αντικείμενο και αποτελεί την ταυτότητα του αντικειμένου.

Στάδιο Τέταρτο

Στο τέταρτο στάδιο, μετά την αποδοχή του αντικειμένου, δημιουργείται μια φόρμα καταγραφής με τα παρακάτω πεδία

- Τίτλος αντικειμένου
- Όνομα φορέα

- Αριθμός ταυτότητας
- Τρόπος απόκτησης
- Όνομα ατόμου ή φορέα
- Ημερομηνία απόκτησης
- Θέση του αντικειμένου μέσα στο μουσείο
- Έγγραφές σε καταλόγους εκθέσεων που έχει πάρει μέρος
- Βιβλιογραφικές αναφορές

Στο στάδιο αυτό δημιουργείται για λόγους ασφάλειας ένα ακόμα αντίγραφο ενώ για λόγους νομιμότητας το μουσείο οφείλει να έχει αποδείξεις για τον τρόπο απόδειξης του. Όλα τα αντίγραφα είναι υπογεγραμμένα και, αριθμημένα και σφραγισμένα ώστε να είναι έγκυρα.

Στάδιο Πέμπτο

Μέρος της διαδικασίας της καταγραφής του αντικειμένου είναι να φωτογραφίζεται. Η φωτογραφία καταγράφεται στην καρτέλα του αντικειμένου.

Στάδιο Έκτο

Στο στάδιο αυτό το αντικείμενο πλέον έχει καταγραφεί και οι πληροφορίες για την μόνιμη θέση του καταγράφονται στην καρτέλα του.

Στάδιο Έβδομο

Αντίγραφα του αντικειμένου φυλάσσονται σε ασφαλές μέρος, ακόμα και εκτός του μουσείου. Το μουσείο διαθέτει έγγραφα που δίνει πληροφορίες για το κάθε αντικείμενο στο βιβλίο εισαγωγής και στις καρτέλες με τα απαραίτητα αντίγραφα, υπογεγραμμένα και αριθμημένα.

Στάδιο Όγδοο

Τα προηγούμενα στάδια εξασφαλίζουν την καταγραφή του αντικειμένου ωστόσο για να καταστεί η πληροφορία και να γίνουν τα αντικείμενα προσβάσιμα δημιουργούνται πίνακες περιεχομένων, αυτόματα για ηλεκτρονικά συστήματα καταγραφής ή χειρόγραφα από υπαλλήλους του μουσείου. Τέλος, τα μουσεία που αντιμετωπίζουν πολλές περιπτώσεις δανεισμού μικρής διάρκειας καταγράφονται όλα τα αντικείμενα που εισέρχονται και εξέρχονται σε ένα μουσείο όπως στο στάδιο 1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ανταλλαγές της πολιτιστικής κληρονομιάς

Για την ασφαλή μετακίνηση αντικειμένων, έστω και προσωρινά, χρειάζεται οργάνωση και προετοιμασία σε ένα ειδικό κιβώτιο συσκευασίας. Τα δανειζόμενα αντικείμενα είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται από την δεκαετία του πενήντα όπου η πολιτιστική πολιτική των μεγάλων μουσείων γενικότερα, σηματοδοτείται από την ανάγκη σύσφιξης των ανθρωπίνων σχέσεων και των κοινωνιών έπειτα από μια περίοδο πολεμικής έντασης. Ο ρόλος του μουσείου αποβαίνει ως μέσο επικοινωνίας και ανάπτυξης φιλικών σχέσεων και προώθησης ιδεών. Η διαδικασία μεταφοράς πραγματοποιείται από τα παρακάτω στάδια:

1. Επιλογή αντικειμένου-στόχου
2. Προετοιμασία μετακίνησης
3. Μεταφορά
4. Συνοδευτικά έγγραφα
5. Αφιξη-εγκατάσταση
6. Τεκμηρίωση-αρχειοθέτηση-οργάνωση αρχείων
7. Αποθήκευση

Σημαντικό παράδειγμα είναι η τρομοκρατική επίθεση στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης της 11ης Σεπτεμβρίου του 2011 όπου και σηματοδοτήθηκε μια νέα εποχή στην παγκόσμια πολιτιστική πολιτική. Το θέμα του δανεισμού τίθεται σε νέα βάση και τα ασφάλιστρα αυξήθηκαν κατά 20% με 25%. Όπως αναφέρθηκε στο διαδικτυακό τόπο του *Artdaily*, ο δανεισμός μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό ενώ το κόστος της μεταφοράς, οι προδιαγραφές της συσκευασίας και η ασφάλεια που απαιτείται από τους δανειστές των έργων τέχνης αυξήθηκε με τεράστια ποσά.

Οι διοργανώσεις των εκθέσεων έγιναν προνόμιο ελάχιστων μουσείων ενώ είναι ένα από τα σημαντικότερα θέματα με πολλαπλά οφέλη. Επιστημονικά οφέλη για την παραγωγή της επιστημονικής γνώσης, της έρευνας και της τεκμηρίωσης, μουσειολογικά οφέλη για την μείωση του διαχειριστικού κόστους, τη συμπλήρωση των συλλογών καθώς και τη δικτύωση και τη συνεργασία μουσείων. Πολιτικά και νομικά

κίνητρα για την εξάπλωση της φήμης των μουσείων και την προβολή εθνικών πολιτισμών αλλά και οικονομικά οφέλη που αφορούν κυρίως στο χρηματικό αντίτιμο όπως τα έσοδα από έκθεση, αντίτυπο δανεισμού ή εκποίησης καθώς και σχετικά φορολογικά κίνητρα.

Είδη εκθέσεων και διαδικασία οργάνωσης

Οι βασικές κατηγορίες μουσειακών εκθέσεων είναι

1. *Οι μόνιμες*
2. *Οι περιοδικές*

Οι μόνιμες εκθέσεις έχουν διάρκεια τουλάχιστον πέντε χρόνια στην ίδια συλλογή. Φιλοξενούν τις σημαντικότερες συλλογές και τα αριστουργήματα του μουσείου, εκτός από τις περιόδους που κάποια αντικείμενα συντηρούνται ή που μεταφέρονται στα πλαίσια ανταλλαγής ή δανεισμού για μια σημαντική έκθεση εκτός του μουσείου. Βρίσκονται στις αίθουσες του μουσείου, προστατεύονται, διατηρούνται, ερευνώνται και καταγράφονται από εξειδικευμένο προσωπικό με σκοπό την προβολή και έκθεση των συλλογών, την μάθηση και γενικότερα την επικοινωνία με το κοινό. Ενώ απαιτείται κάποια στιγμή η αναδιοργάνωση του χώρου διότι αρκετά αντικείμενα χρειάζονται ανανέωση και το μουσείο έχει την ανάγκη να ακολουθεί τις τάσεις της κοινωνίας. Επίσης, παρατηρείται αναδιοργάνωση όταν νέες μουσειολογικές τάσεις έχουν προκύψει και το εκθεσιακό ύφος του μουσείου διαφέρει. Τα ποσά που απαιτούνται για την υλοποίηση των επανεκθέσεων είναι αρκετά μεγάλα και γι' αυτό πραγματοποιούνται πολύ μικρές αλλαγές όπως είναι η απόσυρση ορισμένων αντικειμένων από τον εκθεσιακό χώρο για λόγους συντήρησης. Ο σωστός προγραμματισμός των χρημάτων πριν την έναρξη μιας μόνιμης έκθεσης θεωρείται ο πιο σημαντικός παράγοντας ενώ δεν ήταν λίγα τα μουσεία που παρέμειναν κλειστά για μεγάλο χρονικό διάστημα πριν τους ολυμπιακούς αγώνες του 2004. Για ανανέωση κάποιας έκθεσης ή για το λόγο την ανακαίνισης τα αποτελέσματα ήταν απογοητευτικά διότι τα χρήματα δεν ήταν δεσμευμένα.

Οι περιοδικές ή προσωρινές εκθέσεις ξεκίνησαν στα τέλη της δεκαετίας του '70 στο εξωτερικό και στην Ελλάδα στη δεκαετία του '80. Μεγάλη αύξηση παρατηρήθηκε την δεκαετία του '90 στο εξωτερικό ενώ στην Ελλάδα πολλαπλασιάστηκαν την δεκαετία 2000-2010. Οι λόγοι ήταν κυρίως Ευρωπαϊκά κονδύλια, προθυμία χορηγών, κρατικές επιχορηγήσεις, οι Ολυμπιακοί αγώνες της Αθήνας του 2004, η εμπειρία από προηγούμενες εκθέσεις, η πολιτιστική Ολυμπιάδα.

Έχουν διάρκεια από μια βδομάδα μέχρι και ενάμιση χρόνο με συνηθέστερο το διάστημα των δύο-τριών μηνών. Με τις περιοδικές εκθέσεις δοκιμάζονται νέες πειραματικές μουσειολογικές προσεγγίσεις οργάνωσης και στησίματος της έκθεσης που ανανεώνουν το κοινό του μουσείου. Περιέχουν δωρεές ή συλλογές σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα ή καλλιτέχνη με αντικείμενα δανεισμένα ή αποθηκευμένα και υπάρχει η δυνατότητα μετακίνησης τους σε άλλα μουσεία με σκοπό να τη επισκεφτεί ένα ευρύτερο κοινό. Μπορούν να συνυπάρχουν στον ίδιο μουσειακό χώρο με μια μόνιμη έκθεση ή να φιλοξενούνται σε ένα ξεχωριστό εκθεσιακό χώρο. Την τελευταία δεκαετία παρατηρείται τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα μια νέα εκθεσιακή πρακτική όπου συνυπάρχουν μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις. Τέτοιες εκθέσεις παρατηρήθηκαν στο Musée de Orsay και στο Μουσείο Μπενάκη με την περιοδική έκθεση του *Κώστα Βαρώτσου* <Μέλλον μέσα από το παρελθόν> Μάρτιος – Ιούνιος 2007 ενώ παρόμοια έκθεση εμπνεύστηκε και η Λίνα Φουρναράκη (1989-2009 - Κοσμήματα) με σκοπό την συνύπαρξη των κοσμημάτων και της αλληλεπίδρασης τους με τα μόνιμα εκθέματα.

Πολιτιστικά κέντρα φιλοξενούν μόνο περιοδικές εκθέσεις, από μία έως πολλές ταυτόχρονα. Τέτοιο παράδειγμα συναντάται στο μουσείο Μπενάκη στο παράρτημα της οδού Πειραιώς όπου και συνήθως φιλοξενούνται πέντε περιοδικές εκθέσεις την ίδια στιγμή, στα πολιτιστικά κέντρα του δήμου Αθηναίων, Μελίνα Μερκούρη, Τεχνόπολις, Ζάππειο Μέγαρο, (περιοδική έκθεση για τα κειμήλια του Τιτανικού), Μέγαρο Μουσικής.

Μέσω των περιοδικών εκθέσεων ανανεώνεται το ενδιαφέρον του κοινού για το μουσείο και προβάλλονται τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα. Για παράδειγμα το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών ανέδειξε αντικείμενα από το σπήλαιο της Ανδρίτσας στην Αργολίδα μέσω μιας έκθεσης για να παρουσιαστούν τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα με διάρκεια από τον Οκτώβριο του 2005 έως και τον Ιανουάριο του 2006. Γενικότερα, πειραματίζονται, ακολουθούν νέους επιστημονικούς προσανατολισμούς, ακολουθούν τάσεις και θέματα από διάφορα επιστημονικά πεδία. Υπάρχουν όμως και άλλες κατηγορίες εκθέσεων που σχετίζονται με τα είδη των συλλογών και εκθεμάτων. Κατηγοριοποιούνται σε εκθέσεις αρχαιολογίας, τέχνης επιστημονικές με τεχνικά ή τεχνολογικά θέματα. Εκθέσεις ιδεών ή άποψης όπως Ρατσισμός και εθνικισμός και ταξίδι στον κόσμο των αρχαίων μαθηματικών. Ανάλογα με το είδος της συλλογής υπάρχει και η ανάλογη μουσειολογική προσέγγισή της.

Για την μεθοδική οργάνωση μιας έκθεσης, η σύλληψη του θέματος και ο

προγραμματισμός της αρχίζει περίπου δύο χρόνια πριν τα εγκαίνια της. Σύμφωνα με τους επιμελητές του μουσείου κατηγοριοποιείται το υλικό της έκθεσης που μπορεί να περιλαμβάνει συλλογές όπως ιστορικές, αρχαιολογικές, εθνολογικές, τεχνολογίας κ.α. Στην συνέχεια, διαμορφώνονται με βάση το υλικό (οργανικά, ανόργανα υλικά) που απαιτεί διαφορετικές απαιτήσεις κατάταξης στην έκθεση, στην φύλαξη, στην συντήρηση. Κατηγοριοποίηση γίνεται επίσης στο μέγεθος και το σχήμα άλλα και συνδυαστικές κατηγορίες όλων των παραπάνω. Με αυτόν τον τρόπο βοηθούν την μελέτη και την διαπίστωση κοινών χαρακτηριστικών κατά τη διάρκεια της έκθεσης. Στη συνέχεια διατυπώνεται το θέμα και προγραμματίζεται ο χρόνος και της έναρξης και λήξης της έκθεσης άλλα και ο χώρος του μουσείου που θα λάβει χώρα. Τα αντικείμενα που παρουσιάζονται δανείζονται από διαφορετικά μουσεία από όλο τον κόσμο με στόχο να προσεγγίσει μηνύματα στο κοινό. Στις επιστημονικές προσεγγίσεις, που αφορούν συνήθως εκθέσεις φυσικής ιστορίας ή τεχνολογικά μουσεία παρεμβαίνει με πολλούς τρόπους ο ερμηνευτής της έκθεσης ώστε να βοηθήσει τον επισκέπτη με επεξηγήσεις.

Τέλος, η αναζήτηση των χρηματικών πηγών είναι απαραίτητη για την έναρξη και την όλη διοργάνωση μιας οποιαδήποτε έκθεσης. Η οικονομική ενίσχυση από τους χορηγούς εξασφαλίζει την υλοποίησης της κάθε έκθεσης και δεν είναι λίγες αυτές που δεν πραγματοποιήθηκαν λόγω οικονομικής στενότητας. Παράδειγμα της δημοσίευσης της έκθεσης του 2005 στο μουσείο Μπενάκη για το πως προγραμματίστηκε και υλοποιήθηκε η Τελετή Έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας του 2004 ενώ είχε δημοσιευθεί, ανακοινώθηκε η ακύρωση της τέσσερις μήνες πριν τα εγκαίνια της λόγω χρηματικών κονδυλίων.

Αυτό που προτείνεται για τις εκθέσεις είναι η ύπαρξη μιας μόνιμης έκθεσης σε κάθε μουσείο συμπληρώνοντας τη, με μικρές περιοδικές εκθέσεις (Μουσείο Herakleidon). Ωστόσο κάποια από τα εκθέματα των μόνιμων εκθέσεων αλλάζουν τακτικά πολλούς εκθεσιακούς χώρους, μεταφερόμενες εκθέσεις που ταξιδεύουν σε διαφορετικά μέρη ή χώρες. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι οι Αιγυπτιακοί θησαυροί που ταξίδεψαν στην Γερμανία, Γαλλία, Αγγλία όπου και το κοινό είχε την ευκαιρία να γνωρίσει την συλλογή αυτή χωρίς να ταξιδέψει στην Αίγυπτο. Οι μεταφορές και ο εκτεταμένος χρόνος έκθεσης των αντικειμένων εγκυμονεί κινδύνους ενώ τα έξοδα μεταφοράς είναι αρκετά υψηλά και για αυτό το λόγο δεν γίνονται τόσο συχνά περιοδεύουσες εκθέσεις που απαιτούν μεγάλο προγραμματισμό. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 19]

Αποθήκευση - Χώροι υποδοχής

Κάθε μουσείο οφείλει να προστατεύει τα αγαθά της πολιτιστικής κληρονομιάς και να εξασφαλίσει κατά τον δυνατό την αποτελεσματικότερη προστασία και συντήρηση άλλα και πλέον δραστήρια αξιοποίηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς που βρίσκεται στο έδαφος κάθε κράτους. Τα οργανωμένα μουσεία διαθέτουν λειτουργικούς χώρους και ειδικά σχεδιασμένους ώστε να δεχτούν τα νέα αντικείμενα άλλα και να αποδεσμεύσουν κάποια από αυτά για λόγους ανταλλαγής ή και μόνιμης ανταλλαγής δανείου. Έτσι διαθέτουν ειδικούς χώρους φόρτωσης και εκφόρτωσης με ειδική κατασκευή άλλα και δύο ακόμα βοηθητικούς χώρους. Ο χώρος υποδοχής των κιβωτίων όπως και ονομάζεται, είναι ψηλοτάβανος, διαθέτει μεγάλη πόρτα εισόδου ασφαλείας άλλα και τεχνητό φωτισμό ώστε να αποκλείεται τελείως το ηλιακό φως. Ο φωτισμός στην αποθήκη βρίσκεται σε ικανοποιητική απόσταση από τα αντικείμενα για λόγους πυρασφάλειας. Ακόμα και τα φώτα διαφυγής τοποθετούνται μακριά από τα φωτοευαίσθητα μουσειακά αντικείμενα.

Ένα ειδικό σύστημα παρακολούθησης καμερών CCTV προστατεύει ιδιαίτερα το χώρο ενώ εργαλεία, Κλαρκ ειδικοί ανελκυστήρες, συστήματα πυρασφάλειας και συστήματα μικροκλίματος προστατεύουν τα κιβώτια από οποιαδήποτε πιθανή φθορά ή φθορά από ανθρώπινο παράγοντα. Το CCTV αποτελείται από κάμερες και εξαρτήματα στηρίξεως, φακούς, μονάδα κίνησης κάμερας και motor zoom, μονάδα διαχείρισης εικόνων, οθόνη- monitor και μαγνητοσκόπιο ή συσκευή ψηφιακής καταγραφής.

Η μεταφορά εντός του μουσείου απαιτεί την ύπαρξη τουλάχιστον δύο έμπειρων ατόμων ενώ για βαριά, ογκώδη και ευαίσθητα αντικείμενα χρησιμοποιούνται μηχανικά μέσα όπως είναι οι πλατφόρμες (με μετακινούμενους κυλίνδρους), τρόλεϊ με ελαστικά ροδάκια, καρτσάκια, περονοφόρα και ανυψωτικά μηχανήματα.

Ένας δεύτερος χώρος όπου και γίνεται η αποσυσκευασία πλαισιώνει και οργανώνει τα αντικείμενα-κιβώτια με ειδική κατασκευασμένη ράμπα για εύκολη πρόσβαση. Οι δύο αυτοί χώροι ενώνονται μεταξύ τους και παρέχουν την ίδια ασφάλεια με τον χώρο της αποδοχής των κιβωτίων άλλα και φρεάτια διαφυγής νερού και στεγανοποίησης των εισόδων πρόσβασης στο χώρο για λόγους πλημμύρας. Ωστόσο διατηρείται πάντα καθαρός με ειδικό σύστημα κλιματισμού για ρύθμιση της υγρασίας.

Συγκεκριμένα ο χώρος αυτός διαθέτει συγκεκριμένο εξοπλισμό όπως

- πάγκο εργασίας με ειδικό μαλακό στρώμα από λάστιχο με επένδυση από τσόχα για την απορρόφηση κραδασμών

- μεγεθυντικό φακό με εύκαμπτο βραχίονα και φως
- γραφείο εργασία με τηλέφωνο
- καβαλέτο για τα έργα τέχνης
- συρόμενους τοίχους με ειδικές υποδοχές για την προσωρινή ανάρτηση έργων τέχνης
- πολύ μεγάλα ντουλάπια που παρέχουν την απαραίτητη ασφάλεια διαφύλαξης των αντικειμένων
- ειδικά συστήματα φωτογράφισης (με προσπίπτουσα ακτινοβολία) για την ώρα της συσκευασίας και αποσυσκευασίας

Σχεδιασμός και εξοπλισμός αποθήκευσης

Από τους κύριους χώρους ενός μουσείου είναι η αποθήκες που φιλοξενεί όλων των ειδών τα αντικείμενα είτε αυτά είναι μικρά ή μεγάλα, είτε θα εκτεθούν στο μουσείο είτε όχι, είτε προορίζονται για έρευνα είτε υπάρχουν πολλά όμοια αντικείμενα στο είδος τους. Ανάλογα με το είδος του μουσείου φιλοξενούνται και τα ανάλογα αντικείμενα έτσι και διαθέτουν αποθήκες κατάλληλες για τα είδη των αντικειμένων που εισέρχονται στο μουσείο. Συνήθως βρίσκονται στο υπόγειο ενός μουσείου και παρέχουν ύψιστη ασφάλεια με την λήψη των απαραίτητων μέτρων προκειμένου να λειτουργήσουν σωστά. Η χρήση της αίθουσας του υπογείου παρόλο που συνηθίζεται να χρησιμοποιείται εγκυμονεί κινδύνους από πιθανή πλημμύρα, από υψηλά ποσοστά υγρασίας, χαμηλά ποσοστά θερμοκρασίας άλλα και προστασία από πιθανή φωτιά που μπορεί να προκληθεί από οποιαδήποτε αιτία.

Ο σχεδιασμός αντιμετώπισης πυρκαγιάς περιλαμβάνει συστήματα πυρανίχνευσης όπως ανιχνευτές καπνού, θερμοκρασίας και φλόγας. Επίσης, συστήματα συναγερμού συνδεδεμένα με τα συστήματα πυρανίχνευσης και τα συστήματα ειδοποίησης των υπηρεσιών πυρόσβεσης, και ακόμα συστήματα πυρόσβεσης όπως είναι οι κλασικοί πυροσβεστήρες, συστήματα νερού και άμμου, κουβέρτες πυρκαγιάς.

Τα συστήματα πυρόσβεσης με νερό θεωρούνται αποτελεσματικά ιδιαίτερα όταν υπάρχει μεγάλη εξάπλωση φωτιάς. Το αυτόματο σύστημα sprinkler system αποτελεί αξιόπιστη και δοκιμασμένη λύση για τα μουσεία.

Ωστόσο, συστήματα με διοξείδιο του άνθρακα βρίσκονται υπό πίεση μέσα σε πυροσβεστήρες που γίνονται αέριο και στερεί από τη φωτιά το οξυγόνο, κατάλληλο για μικρές εστίες. Ένα ακόμα σύστημα με αέριο FM200 που αποτελεί μηχανολογική εγκατάσταση του κτιρίου ανταποκρίνεται αποτελεσματικά ενεργοποιώντας αυτόματα

κατάκλιση με αέριο φιλικό προς τα υλικά των έργων τέχνης άλλα και τον άνθρωπο και το περιβάλλον χωρίς να αφήνει κατάλοιπα.

Οι αποθηκευτικοί χώροι περιέχουν ράφια, ισχυρά στηρίγματα, συρτάρια, συρόμενα παραβάν. Τα στηρίγματα βοηθούν τα έργα τέχνης τα οποία τοποθετούνται κάθετα και το ένα δίπλα στο άλλο ενώ αντιόξινο χαρτί [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 20], τα χωρίζει για να μην προκληθεί φθορά. Μεταλλικά ή ξύλινα ράφια διαφόρων τύπων, είναι ειδικά σχεδιασμένα με τις ανάλογες διαστάσεις και όχι πολύ ψηλά για να αποθηκευτούν τα αντικείμενα. Ωστόσο απαιτείται η χρήση μοκέτας στα ράφια που τοποθετούνται γλυπτά μεσαίου μεγέθους. Ιδιαίτερη μεταχείριση έχουν τα εύθραυστα κομμάτια όπου και τοποθετούνται σε πλαστικά κουτιά με καπάκι αφού πρώτα καλυφθούν με αντιόξινο χαρτί και αυτοσφραγιζόμενο σακουλάκι.

Σχήμα 3. Αποθήκευση, σχήμα από Unesco – Handling of Collections in Storage

Η υγρασία παίζει ιδιαίτερο ρόλο ακόμα και μέσα στα συρτάρια όπου και τοποθετείται κάποιο υλικό όπως είναι το silica gel και αποθηκεύονται έργα σε χαρτί, υφάσματα, φωτογραφίες και άλλα παρόμοια αντικείμενα. Το silica gel είναι ένα άχρωμο κρυσταλλικό προϊόν με τις ίδιες υγροσκοπικές ιδιότητες των οργανικών υλικών στο οποίο προστίθενται άλατα κοβαλτίου και χρησιμοποιείται ως δείκτης υγρασίας. Αλλάζει χρώμα ανάλογα την κατάσταση που βρίσκεται (υγρό ή ξηρό) στα επίπεδα σχετικής υγρασίας και η κυριότερη ιδιότητα του είναι η απορρόφηση υψηλής ποσότητας υδρατμών.

Τέλος, η αποθήκη διαθέτει συρόμενο παραβάν όπου και φιλοξενεί έργα όλων των μεγεθών για εξοικονόμηση χώρου. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 21]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Καταγραφή και συσκευασία ανασκαφικών ευρημάτων

Η Αρχαιολογία βρίσκεται μονίμως αντιμέτωπη με το πρόβλημα της καταγραφής και μελέτης αντικειμένων ανυπολόγιστης αξίας. Κάθε αντικείμενο που επεξεργάζεται εκτίθεται με κίνδυνο την καταστροφή του. Σκοπός είναι η διάσωση του αντικειμένου και η καλύτερη διατήρηση του για να αποδεικνύει για χρόνια παρελθόν και το μέλλον αποκαλύπτοντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την βιογραφία τους. Η σωστή οργάνωση ενός αντικειμένου ξεκινάει κιόλας από την ώρα που έρχονται στο φως. Οι αρχαιολόγοι κατά την ανασκαφή χρησιμοποιούν σακουλάκια πολυαιθυλενίου για να τοποθετηθεί το αντικείμενο, μαζί με μια μικρή πλαστική καρτέλα. Στην καρτέλα αυτή αναφέρονται τα στοιχεία του αντικειμένου όπως και πληροφορίες για το μέρος που βρέθηκε, όπως τοποθεσία, ημερομηνία, διαστάσεις, περιγραφή, ανασκαφή, βάθος, τομή. Στην συνέχεια πραγματοποιείται η μεταφορά τους στην αποθήκη του εκάστοτε μουσείου με την συνοδεία των αρχαιολόγων. Ένας μοναδικός αριθμός καταγράφεται για το κάθε αντικείμενο και ξεκινούν ο καθαρισμός και οι εργασίες συντήρησης σε όλα τα αντικείμενα, με προτεραιότητα σε αυτά που η κατάσταση τους δεν είναι τόσο καλή. Για κάθε αντικείμενο δημιουργείται ένα δελτίο συντήρησης στο οποίο καταγράφεται ο αριθμός εισαγωγής. Καθώς οι εργασίες ολοκληρώνονται κάποια αντικείμενα τοποθετούνται στην έκθεση του μουσείου ενώ άλλα επιστρέφουν στις αποθήκες.

Στόχοι συσκευασίας κατά τη μεταφορά

Τα έργα τέχνης θα φτάσουν στον προορισμό τους άθικτα και ασφαλή με τη σωστή συσκευασία που στοχεύει

1. Στην πλήρη υποστήριξη τους
2. Στην προστασία από κραδασμούς και προσκρούσεις
3. Στην προστασία από καιρικές συνθήκες (ατμοσφαιρική ρύπανση, υγρασία)
4. Στην προστασία από το φως και την υπεριώδη ακτινοβολία
5. Στην προστασία από τις απότομες αλλαγές των τιμών σχετικής υγρασίας και θερμοκρασίας με πλήρες σφράγισμα του κιβωτίου και δημιουργία μικροκλίματος με την χρήση υγροσκοπικών υλικών.

Σχήμα 4. Β.Λαμπρόπουλος, Συντηρητής έργων τέχνης, ανασκαφές Λ.Αμαλίας κατά την διάρκεια έργων μετρώ.

Ο χώρος εισαγωγής των συλλογών ή την μετακίνηση έξω από το κτίριο επιμελείται από τον διευθυντή του φορέα και τον επιμελητή της συλλογής ενώ η μεταφορά διεκπεραιώνεται από το εργατικό προσωπικό εκπαιδευμένο στο χειρισμό των συλλογών κατά τη διαδικασία της μεταφοράς.

Ωστόσο χρειάζονται συγκεκριμένες συνθήκες αποσυσκευασίας. Τα αντικείμενα παραμένουν συσκευασμένα για δώδεκα ώρες ώστε να εγκλιματιστούν στο χώρο και να μην κινδυνεύουν από ενδεχόμενη συμπύκνωση υγρασίας που προκαλείται κατά τη χαμηλή θερμοκρασία στην μεταφορά. Ο χώρος της προσωρινής αποθήκευσης και αποσυσκευασίας των συλλογών εποπτεύεται από τον επιμελητή της συλλογής και η αποσυσκευασία εκτελείται από το εργατικό προσωπικό εκπαιδευμένο στο χειρισμό των συλλογών με την παρουσία συντηρητή και προσωπικού φύλαξης.

Τα αντικείμενα κατηγοριοποιούνται ανά υλικό και αφορούν τα οργανικά και τα ανόργανα υλικά. Χαρακτηριστικό των οργανικών υλικών είναι η υψηλή περιεκτικότητα σε άνθρακα και η ιδιότητα τους να καίγονται. Τέτοια αντικείμενα είναι

το ξύλο, ο πάπυρος, περγαμινή, το δέρμα, το κόκκαλο (ανθρώπινα και ζωικά οστά), χαρτί ύφασμα, πίνακες ζωγραφικής, εικόνες και γενικώς αντικείμενα φτιαγμένα από το ζωικό και φυτικό βασίλειο. Ανόργανα υλικά είναι τα πετρώματα, ο πηλός, το μάρμαρο, το γυαλί, το κρύσταλλο και τα μέταλλα όπου και χωρίζονται σε υποδεέστερες κατηγορίες ανάλογα με την ευαισθησία του κάθε υλικού, σε ευαίσθητα, πολύ ευαίσθητα και λιγότερα ευαίσθητα. Αυτός ο διαχωρισμός δείχνει τις απαιτήσεις κατάταξης, έκθεσης, αποθήκευσης και συντήρησης που διαφοροποιείται ανάλογα με το υλικό κατασκευής τους.

Ιδιαίτερη μεταχείριση στο φωτισμό απαιτούν τα πολύ ευαίσθητα αντικείμενα αφού χρειάζονται συνθήκες απόλυτου σκότους σε σημείο που επηρεάζονται ακόμα και από τα φώτα κινδύνου ενός μουσείου. Τα λιγότερα ευαίσθητα αντικείμενα μπορούν να εκτεθούν σε φως έως και 150 Lux (μέτρηση) με μέσο όρο σχετικής υγρασίας στα 40-60% και θερμοκρασία 18-20%.

Συσκευασία μεταλλικών και ξύλινων κιβωτίων

Τα μεταλλικά κιβώτια μεταφοράς από ενισχυμένο αλουμίνιο έχουν υψηλό κόστος και γι' αυτό το λόγο αποφεύγεται η χρήση τους. Η προστασία που παρέχει ένα μεταλλικό κιβώτιο είναι σημαντική αφού προσφέρει αεροστεγή συσκευασία με ειδικά ελαστικά σώματα και είναι αρκετά ανθεκτικά στις καταπονήσεις, στη φωτιά, στην αλλαγή της ατμοσφαιρικής πίεσης κατά την αερομεταφορά.

Ωστόσο, ένα μεταλλικό κιβώτιο προσφέρει τον πλήρη έλεγχο του μικροκλίματος και διαθέτει ειδικό σύστημα βαλβίδων για την εξισορρόπηση της ατμοσφαιρικής πίεσης. Τοποθετείται ειδικό μικροτσίπ για τον έλεγχο της κατάστασης του αντικειμένου κατά τη διάρκεια της μετακίνησης. Η μεταλλική συσκευασία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πολλές αποστολές αφού έχει μικρό σχετικά βάρος και όγκο και οι δυνατότητες αυτού του κιβωτίου από ενισχυμένο αλουμίνιο ποικίλουν ανάλογα με την δυνατότητα και την αξία του αντικειμένου που πρόκειται να μεταφερθεί. Για παράδειγμα, για την μεταφορά του έργου “Μόνα Λίζα” το 1962 από το μουσείο του Λούβρου στην Ουάσιγκτον χρησιμοποιήθηκε ένα μεταλλικό κιβώτιο ειδικά σχεδιασμένο να επιπλέει και παρέχει την δυνατότητα εκπομπής σήματος για τον εντοπισμό του σε περίπτωση ναυαγίου. Ο εύθραυστος πίνακας σφραγισμένος σε ελεγχόμενη θερμοκρασία, αλεξίσφαιρο κιβώτιο ταξίδεψε σαν αρχηγός κράτους συνοδευόμενος από ένοπλους φρουρούς και συνεχή επιτήρηση.

Σχήμα 5. Εικόνα από μεταφορά του έργου Μόνα Λίζα, 1962

Τα ξύλινα κιβώτια έχουν σχεδιαστεί ώστε να πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές. Το εξωτερικό περίβλημα να είναι από ξύλο, αρκετά καλής ποιότητας και αποφεύγονται ξύλα που περιέχουν μεγάλη οξύτητα, να είναι επεξεργασμένο σαν χρηστικό έπιπλο και επικαλυμμένο με ειδική αντιπυρική ουσία. Προτιμάται να είναι κατασκευασμένο από κόντρα πλακέ θαλάσσης, λειασμένο και επεξεργασμένο σαν χρηστικό ξύλο ανθεκτικό στην υγρασία.

Η εσωτερική του πλευρά έχει επικάλυψη από ειδικές μονωτικές ουσίες καθώς και ένα λεπτό φύλλο από αλουμίνιο για πλήρη μόνωση από τον οποιοδήποτε εξωτερικό παράγοντα που μπορεί να του προκαλέσει ζημιά. Τοποθετούνται ειδικά πυριτικά άλατα (silica gel) για τον έλεγχο της υγρασίας. Σημαντικό είναι να διαθέτει ειδικά σημεία σφράγισης και κλειδαριές ασφαλείας με σκοπό την προστασία από φωτιά άλλα και την απαραίτητη τοποθέτηση ειδικού μικροτσίπ.

Συνθετικά υλικά συσκευασίας

Στα συνθετικά υλικά συσκευασίας είναι η σύνθεση τους που δεν τους επιτρέπει να είναι φιλικά προς τα αντικείμενα και περιέχουν συστατικά ή ελκύουν πτητικούς ρύπους που επιβαρύνουν το αντικείμενο και επιταχύνουν την φθορά του. Όταν πρόκειται για

συνθετικά υλικά συσκευασίας έργων τέχνης τότε είναι ιδιαίτερα ανθεκτικά προστατεύουν αποτελεσματικά τα έργα τέχνης, δεν αλλοιώνονται εύκολα και είναι σχετικά οικονομικά.

Ασφαλή και επισφαλής υλικά συσκευασίας και αποθήκευσης

Τα κατάλληλα υλικά συσκευασίας και αποθήκευσης σε συνδυασμό με την σωστή ρύθμιση των περιβαλλοντικών συνθηκών βοηθούν στην παράταση του προσδόκιμου ζωής του υλικού. Παρατηρούνται κάποιες φορές βλάβες στα αντικείμενα που πολλές φορές είναι και μη αναστρέψιμες λόγω των ακατάλληλων κατασκευαστικών υλικών. Για να θεωρηθεί μια συσκευασία ασφαλή πέρα από την ρύθμιση των περιβαλλοντολογικών συνθηκών που είναι απαραίτητη για το προσδόκιμο ζωής του υλικού, χρειάζονται και τα κατάλληλα υλικά των συσκευασιών αυτών. Υλικά αγνώστου προέλευσης υποβαθμίζουν το υλικό και προκαλούν φθορές στο αντικείμενο. Τέτοια υλικά θεωρούνται επισφαλής. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται τα υλικά που υπάρχουν στο εμπόριο και μπορούν ή δεν μπορούν να προκαλέσουν φθορές. [22]

Είδος Υλικού	ΑΣΦΑΛΗ ΥΛΙΚΑ	ΕΠΙΣΦΑΛΗ ΥΛΙΚΑ
Χαρτί	<ul style="list-style-type: none"> • Χάρτινα κουτιά αρχαιακής ποιότητας • Χαρτόνια αρχαιακής ποιότητας • Χαρτόνι Microchamber • Acid free tissue, λεπτό χαρτί αρχαιακής ποιότητας • Φάκελοι αρχαιακής ποιότητας • Ντοσιέ με κρίκους αρχαιακής ποιότητας (φωτογραφικό υλικό για ανάρτηση εφημερίδων κτλ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Λευκό χαρτί • Κόλλες αναφορά με διαγράμμιση • Χαρτί ρολό του μέτρου(ondule) • Χαρτιά και χαρτόνια αγνώστου προέλευσης • διαφανές χαρτί(ριζόχαρτο) • Φάκελοι εμπορίου • Ντοσιέ και κλασέρ αρχειοθέτησης • Φωτογραφικά άλμπουμ εμπορίου
Συνθετικά	<ul style="list-style-type: none"> • Σακούλες πολυαιθυλενίου • κουτιά πολυπροπυλενίου • Διαφανής πολυεστερικά μεμβράνη • αφρώδεις επιφάνειες (Ethafoam, Plastazote) • Επιφάνεια επίστρωσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Πλαστικές μεμβράνες, σακούλες • Πλαστικά κουτιά PVC • Πλαστικές διαφανείς θήκες αρχειοθέτησης εμπορίου • Διαφανείς φωτογραφικές θήκες εμπορίου
Υφάσματα	<ul style="list-style-type: none"> • Βαμβακερή ή λινή ταινία χωρίς κόλλα και προσμίξεις • Βαμβακερό ή λινό ύφασμα χωρίς χνούδι 	<ul style="list-style-type: none"> • Συνθετικά υφάσματα αγνώστου προέλευσης • Χρωματικά υφάσματα αγνώστου προέλευσης

Υλικά σήμανσης	<ul style="list-style-type: none"> • Ετικέτες αρχειακής ποιότητας • Μολύβι • Μελάνι αρχειακής ποιότητας (pigment ink) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ετικέτες αυτοκόλλητες • Στυλό διαρκείας • Σφραγίδες
Κόλλες	<ul style="list-style-type: none"> • Κόλλα PVA αντιστρέψιμη • Αυτοκόλλητη αρχειακή ταινία και διπλής όψεως • Σιλικόνη σε αντιστρέψιμη μορφή 	<ul style="list-style-type: none"> • Κόλλα PVA μη αντιστρέψιμη και κόλλες αγνώστου προέλευσης • Χαρτοταινία • Σελοτέιπ • Σιλικόνη
Άλλα	<ul style="list-style-type: none"> • Ρολό Tyvek • Hollytex μεμβράνη • Κουτιά Solander υψηλής προστασίας • Τσόχα πολυεστερική • Bondina 	<ul style="list-style-type: none"> • Ξύλινα κουτιά • Μεταλλικά αγνώστου προέλευσης • κουτιά ή σανίδες από τεχνητή ξυλεία (νοβοπάν, MDF) • Πολυουρεθάνη

Παράρτημα Σταματοπούλου Ε., 2003, Έκθεση και αποθήκευση μουσειακών αντικειμένων: Επιλογή και χρήση κατασκευαστικών υλικών, Αρχαιολογία, 86 [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 22]

Παρατηρείται μεγάλος κίνδυνος σε κατασκευαστικά υλικά που είναι μη κατάλληλα για τα μουσειακά αντικείμενα. Η επιλογή των συμβατών υλικών γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή και επιτυγχάνεται με αναβάθμιση παλαιότερων συστημάτων έκθεσης και αποθήκευσης του κατασκευαστικού υλικού είτε μετακινώντας το μουσειακό αντικείμενο. Τα κατασκευαστικά υλικά για μουσειακή χρήση έχουν χημική σταθερότητα, ειδικά υλικά για την αντιμετώπιση της φυσικής τους γήρανσης και συμβατότητα με τα μουσειακά αντικείμενα.

Σύμφωνα με έρευνες, το μέγεθος και η ταχύτητα φθοράς από τα κατασκευαστικά υλικά που έχουν προκληθεί στα μουσειακά αντικείμενα εξαρτάται από :

- Το είδος του συστήματος μέσα στο οποίο βρίσκεται το αντικείμενο (ραφιέρα, προθήκη)
- Το μέγεθος της επιφάνειας του κατασκευαστικού υλικού που ελκύει τους πτητικούς οργανικούς ρύπους
- Την επιφάνεια επαφής του αντικειμένου με το κατασκευαστικό υλικό
- Την διάρκεια παραμονής του αντικειμένου κοντά ή σε επαφή με το κατασκευαστικό υλικό

Σύμφωνα με εργαστηριακές μελέτες η φθορά των αντικειμένων έχει προκληθεί από την συγκέντρωση οργανικών πτητικών ρύπων και αυξάνεται ανάλογα με την αύξηση της σχετικής υγρασίας. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 23]

Προθήκες ή ερμάρια κατασκευασμένα με υλικά που ελκύουν μεγάλες ποσότητες πτητικών ρύπων αποφεύγονται με

- την αύξηση της εναλλαγής του εισερχόμενου αέρα
- Με επικάλυψη του ακατάλληλου αυτού υλικού με κατάλληλο μονωτικό περίβλημα
- Χρήση ειδικών υλικών απορρόφησης
- Μείωση υγρασίας στο κλειστό σύστημα
- Απομάκρυνση του αντικειμένου από το ακατάλληλο περιβάλλον.

Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται το ακατάλληλο και κατάλληλο υλικό των προθηκών, της αποθήκευσης ή συσκευασίας

ΕΙΔΟΣ ΥΛΙΚΟΥ	ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΥΛΙΚΟ	ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΥΛΙΚΟ	ΣΗΜΕΙΩΣΗ	Ευπαθή μουσειακά αντικείμενα
<i>ΞΥΛΟ</i>	Υψηλή οξύτητα (πεύκο,καστανιά), Νονοραν, Κόντρα πλακέ	Κωνοφόρα, Ευλεία εξ.χώρου, Στεγνά, Μελαμίνες	Το ξύλο ελκύει ποσότητες πτητικών ρύπων	Μέταλλα, Φωτογραφίες, Χαρτί, Ύφασμα, Ορισμένες χρωστικές, Ορυκτά
<i>ΧΑΡΤΙ/ ΥΦΑΣΜΑ</i>	Με υψηλή οξύτητα, Βιομηχανικό χαρτί, Μαλλί, Μετάξι, Καουτσούκ συνθετικό	Αντιόξινα ή αρχαιακού τύπου, Συνθετικά υφάσματα	Τα υφάσματα απαιτούν πλύση πριν την χρήση τους	Μέταλλα, Φωτογραφίες, Χαρτί, Ύφασμα
<i>ΚΟΛΛΕΣ/ ΤΑΙΝΙΕΣ</i>	PVA, Καουτσούκ, Νιτρική κυτταρίνη	Ακρυλικές, Ορισμένα γαλακτώματα, Velcro	Ποτέ σε επαφή με μουσειακό αντικείμενο	Μέταλλα, Φωτογραφίες, Χαρτί, Ύφασμα
<i>ΒΕΡΝΙΚΙΑ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ ΕΠΙΚΑ- ΛΥΨΗΣ</i>	PVC	Ακρυλικά	Αναμονή 4 εβδομάδων από την τοποθέτηση των αντικειμένων για στέγνωμα	Μέταλλα, Φωτογραφίες, Χαρτί, Ύφασμα, Δέρμα, Ορυκτά
<i>ΣΥΝΘΕΤΙΚΕ Σ ΜΕΜΒΡΑΝΕ Σ/ΑΦΡΩΔΗ ΕΛΑΣΤΙΚΑ</i>	PVC, Καουτσούκ, Χλωροπρένιο	Πολυαιθυλένιο, Πολυ- προπυλένιο, Ακρυλικές		Μέταλλα, Φωτογραφίες, Χαρτί, Ύφασμα, Δέρμα, Ορυκτά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Μεταφορά εκθεμάτων - Μελέτες Περιπτώσεων

Τρόποι μεταφοράς

Η μεταφορά των έργων τέχνης αποτελεί ένα από τα πιο ευαίσθητα ζητήματα κατά την πραγματοποίηση ενός δανεισμού και επιφέρει θετικά και αρνητικά στα οποία δίνονται ιδιαίτερη σημασία από τους ειδικούς. Τα έργα τέχνης με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο γίνει η μεταφορά τους επιβάλλεται να προστατεύονται από τις κλιματολογικές συνθήκες για την αποφυγή φθοράς. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 24] Η συσκευασία πληροί κάποιες προϋποθέσεις όσον αφορά το επίπεδο της υγρασία που περιέχεται μέσα στο κιβώτιο και για επιτευχθεί αυτό χρειάζεται το πλήρες σφράγισμα του κιβωτίου με ειδικά ελαστικά σώματα που απομονώνουν το εσωτερικό του. Το εσωτερικό μικροκλίμα του κιβωτίου γίνεται με την χρήση ειδικών υγροσκοπικών υλικών όπως το silica gel και το art sorb.

Σχήμα 7. Συσκευασία για μεταφορά Αγάλματος

Οδική μεταφορά

Η οδική μεταφορά θεωρείται ο πιο ευρέως διαδεδομένος τρόπος μεταφοράς ιδιαίτερα σε χώρες που έχουν οργανωμένο οδικό δίκτυο. Κάθε μουσείο οφείλει να έχει δικά τους μέσα (φορτηγά) για την μεταφορά των έργων, ειδικά σχεδιασμένα για εύθραυστα αντικείμενα για την καλύτερη ασφάλεια αλλά και την πιο απλή ελαφριά συσκευασία.

Σχήμα 8. Μεταφορά ταφικού βάρους από ανασκαφή έργα μετρό Λ.Αμαλίας- Περιοχή τοποθέτησης Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Το κάθε όχημα πληροί κάποιες προϋποθέσεις με μετακινούμενα διαχωριστικά και μάντες για την συγκράτηση των μεταφερόμενων έργων καθώς και ειδικό σύστημα αμορτισέρ για την μείωση των κραδασμών. Είναι κλειστό και σκεπασμένο συνήθως για την προστασία των έργων τέχνης από τις καιρικές συνθήκες που μπορεί να προκληθούν ανά πάσα στιγμή. Διαθέτουν ελεγχόμενη θερμοκρασία και σχετική υγρασία, πυρασφάλεια και συναγεμμό διότι είναι σημαντικό οι τιμές της θερμοκρασίας και της σχετικής υγρασίας εντός του οχήματος να διατηρούνται σε επίπεδα ίδια με αυτά των μουσείων. Τα κουτιά εγκλιματίζονται κλειστά στο σημείο που φτάνουν για να μην κινδυνεύουν από ενδεχόμενη συμπίκνωση υγρασίας για περίπου δώδεκα ώρες και μετά ανοίγονται.

Μεταφορά με τρένο

Το τρένο - φορτηγό είναι ένας σπάνιος τρόπος μεταφοράς των έργων και χρησιμοποιείται σε ειδικές περιπτώσεις για μεταφορά βιομηχανικών και ογκώδη υλικών και επιλέγεται μόνο όταν ο χρόνος δεν αποτελεί σημαντικό παράγοντα. Τα τρένα ταχείας είναι είναι η ασφαλέστερη και πιο γρήγορη επιλογή ενώ τα έργα τέχνης που θα ταξιδέψουν πρέπει να είναι πολύ ανθεκτικά στους κραδασμούς και ικανά να αντέχουν μεγάλης κλίμακας κλιματικές αλλαγές. Και με τους δύο τρόπους μεταφοράς δημιουργούνται ισχυροί κραδασμοί της τάξεως των 50-70 Hertz (ανά δευτερόλεπτο)

με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί φθορά. Το σημείο που τοποθετούνται οι αποσκευές συνήθως θερμαίνεται το χειμώνα και αντίστοιχα ψύχεται το καλοκαίρι ενώ το κλείσιμο άνοιγμα πόρτας στους σταθμούς προκαλεί ασταθή εσωτερικές συνθήκες που επηρεάζουν τα αντικείμενα. Σαν αποτέλεσμα η μεταφορά με τρένο δεν αποτελεί τον κύριο τρόπο μεταφορά και συχνά αποφεύγεται.

Μεταφορά με πλοίο

Όταν ο χρόνος παράδοσης δεν αποτελεί κριτήριο για τον δανεισμό μπορεί να πραγματοποιηθεί μεταφορά των αντικειμένων με πλοίο ιδιαίτερα μετά από απαίτηση του μουσείου στο συγκεκριμένο τρόπο μεταφοράς. Αυτό συμβαίνει σε περιπτώσεις βαρέων και μεγάλων αντικειμένων όπως για παράδειγμα ένα γλυπτό. Παρ όλα αυτά στις μέρες μας δεν προτιμάται καθώς οι κραδασμοί είναι πολύ μεγάλοι. Στις θαλάσσιες συγκοινωνίες οι συσκευασίες κατά την μετακίνηση χρειάζεται να είναι αρκετά γερές και ανθεκτικές στους κραδασμούς. Συνήθως είναι της τάξεως των 80-100 Hertz στο πλοίο ενώ εντός των κιβωτίων στα 11-25 Hertz. Σε τέτοιου είδους μεταφορές ακόμα, παρατηρούνται έντονες κλιματολογικές αλλαγές.

Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε υπερατλαντικές μεταφορές που μπορεί να διαρκέσουν πάνω από τρεις εβδομάδες άλλα και μήνες. Η μεταφορά έχει μεγάλη διάρκεια με αποτέλεσμα τα ευαίσθητα αντικείμενα να επηρεαστούν σημαντικά από την υγρασία. Τα κιβώτια μεταφοράς χρειάζεται να είναι καλά ασφαλισμένα και τα υλικά προστασίας που χρησιμοποιούνται στο εσωτερικό της συσκευασίας να μην δίνουν το περιθώριο μετακίνηση από την θέση του.

Μεταφορά με αεροπλάνο

Θεωρητικά είναι και ο πιο συνηθισμένος τρόπος αφού μειώνεται κατά πολύ ο χρόνος μεταφοράς και ο πιο ασφαλής όσον αφορά τα ατυχήματα με αεροπλάνο, αν και η απώλεια σε ένα τέτοιο ατύχημα είναι ολοκληρωτική. Οι κραδασμοί περιορίζονται, και κατά την απογείωση και την προσγείωση του αεροπλάνου παρατηρούνται κραδασμοί της τάξεως των 300-500 Hertz ανάλογα με τον τρόπο της συσκευασίας εντός του κιβωτίου. Όμως εξαιτίας της ατμοσφαιρικής πίεσης διαταράσσονται τα επίπεδα της υγρασίας που κυμαίνονται στο 10 τα εκατό μετά από την ύπαρξη του κλιματισμού στο χώρο αποσκευών. Οι μεταβολές τιμών που παρουσιάζονται στο αέρα έχουν ως αποτέλεσμα τον επηρεασμό των υλικών στα έργα τέχνης και ιδιαίτερα όταν υπάρχει

μετακίνηση αέρα σε κάποια από τα κιβώτια που μπορεί να μην έχουν κλείσει ερμητικά. Κατά την απογείωση του αεροσκάφους η ατμοσφαιρική πίεση γυρνάει στα φυσιολογικά επίπεδα και σημειώνεται μετακίνηση αέρα του χώρου προς το κιβώτιο το οποίο βρίσκεται σε χαμηλότερη πίεση. Ο αέρας αυτός άλλοτε είναι ξηρός και άλλοτε υγρός με αποτέλεσμα να προκαλέσει φθορά στα αντικείμενα.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία του κύριου Δουγλερίδη, Αθήνα 2006, εκδόσεις Αγγελάκη “Μουσειολογικά τα μόνα κιβώτια που διασφαλίζουν τα απαραίτητα εχέγγυα, είναι τα μεταλλικά κιβώτια από αλουμίνιο, που φέρουν από την κατασκευή τους ειδικό σύστημα βαλβίδων για την εξισορρόπηση της πίεσης. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 25]

Ασφάλεια κατά την μεταφορά και τον δανεισμό αντικειμένων

Η αθώα πράξη της μεταφοράς ενός αντικειμένου από την αποθήκη προκειμένου να παρουσιαστεί σε μια έκθεση μπορεί να προκαλέσει σημαντικές φθορές στο αντικείμενο για αυτό πρέπει να υπάρχει πάντα ευαισθησία στις κινήσεις, να είναι ήρεμες και σταθερές και να χρησιμοποιούνται ειδικά γάντια. Ένας γενικός και अपαραβάτος κανόνας είναι ότι μόνο έμπειρα και εξουσιοδοτημένα άτομα επιτρέπεται να αγγίζουν έργα τέχνης παρόλο που κάθε μετακίνηση σημαίνει και μια φθορά.

Πριν από κάθε μεταφορά το αντικείμενο ελέγχεται από ειδικό συντηρητή για να διαπιστωθεί αν αντέχει στη μετακίνηση και χαρακτηρίζεται ως εύθραυστο ακόμη και αν δεν είναι ώστε να εξασφαλιστεί η τοποθέτηση σου σε μια νέα κατάλληλη θέση. Επίσης είναι αδιαμφισβήτητο ότι η αλλαγή περιβάλλοντος επηρεάζει το έκθεμα.

Κρίνεται εξαιρετικά σημαντικό η μεταφορά από δύο άτομα ιδιαίτερα για τα βαρύτερα και ογκώδη αντικείμενα να μεταφέρονται με μηχανικά μέσα σε μια επενδυμένη πλατφόρμα ή σε τρόλεϊ με ελαστικά ροδάκια και βάση απορρόφησης των κραδασμών αφού στερεωθούν με το πλατύτερο μέρος τους προς τα κάτω. Ενώ αν ένα σύνθετο μουσειακό αντικείμενο αποτελείται από πολλά μέρη αποσυναρμολογείται και τα μέρη του να χωρίζονται και να μεταφέρονται μεμονωμένα.

Τα μέτρα ασφάλειας για την μετακίνηση και την μεταφορά των μουσειακών αντικειμένων είναι :

- Εκπαίδευση του προσωπικού
- Δελτίο συμβάντων
- Οδηγίες χειρισμού των αντικειμένων ανάλογα το είδος τους

- Οδηγίες χειρισμού του βοηθητικού υλικού και εξοπλισμού
- Χρήση συσκευασίας αρχειακής ποιότητας
- Κατασκευή ειδικής συσκευασίας
- Πρωτόκολλο μεταφοράς
- Υποχρεωτική συνοδεία για την μεταφορά αντικειμένου εκτός κτιρίου

Ωστόσο κάθε μουσείο διατηρεί μια αυστηρά δανειστική πολιτική με ειδικά έγγραφα για τον δανεισμό περιοδικών εκθέσεων άλλα και για δωρεές.

Μεταφορά εκθεμάτων από το παλιό στο Νέο μουσείο Ακρόπολης

Στον εγχώριο και διεθνή τύπο εκφράστηκαν ανησυχίες για την επιχείρηση της αερομεταφοράς των εκθεμάτων από το παλιό στο νέο μουσείο της Ακρόπολης [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 26]. Η ασφαλή μεταστέγαση τους σε δύσκολες καιρικές συνθήκες δεν ήταν εύκολη παρόλα αυτά κατά την γενική δοκιμή της Πέμπτης 11/10/2007 άλλα και κατά την επίσημη έναρξη της επιχείρησης την Κυριακή 14/10/2007 πραγματοποιήθηκε κανονικά.

Μετά από 25 αιώνες το πρώτο μεταλλικό κιβώτιο με βάρος 2,3 τόνων μεταφέρεται με τη βοήθεια τριών γερανών σε λιγότερο από μία ώρα. Περιείχε το δεύτερο λίθο της βόρειας Ζωφόρου του Παρθενώνα, τοποθετώντας το στην σημερινή αίθουσα του Παρθενώνα στον τελευταίο όροφο του Νέου Μουσείου. Η επιχείρηση συνεχίστηκε με την μεταφορά 246 γλυπτών και συνολικού βάρους 113 τόνων δεδομένου ότι οι καιρικές συνθήκες θα επέτρεπαν την μεταφορά αυτή και δεν θα προκαλούσαν φθορά σε κανένα από τα αντικείμενα που θεωρούνται ανεκτίμητης αξίας. Υπολογίζεται ότι στο παλιό μουσείο παρέμειναν αντικείμενα 184 τόνων. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 27]

Σχήμα 6. Μεταφορά αρχαιοτήτων στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης, Εφημερίδα Το Βήμα, 25 Νοεμβρίου 2008

Για την μεταφορά χρησιμοποιήθηκαν τέσσερις γερανοί, [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 28] τα έργα ασφαλίστηκαν για 400 εκατομμύρια ευρώ και η μεταφορά καλύφθηκε από 15 κάμερες της ελληνικής τηλεόρασης με παρουσία δημοσιογράφων και αρχαιολόγων απ όλο τον κόσμο. Συγκεκριμένα η γαλλική εφημερίδα Le Figaro (10/12/07) σε δημοσίευμα της με 4 τίτλο “το ταξίδι των Καρυάτιδων γύρω από την Ακρόπολη των Αθηνών ανέφερε τα εξής : Η μετακίνηση των Καρυάτιδων από το Ερέχθειο, άρχισε το Σάββατο και προβλέπεται να ολοκληρωθεί περί τα τέλη της προσεχούς εβδομάδας. Η μεταφορά αυτών των αριστοτεχνημάτων του 5ου πχ αιώνα, ιωνικού ρυθμού από το παλιό Μουσείο, που κείται επί του βράχου, στο νέο υπερσύγχρονο κτίριο, 300 μέτρα πιο κάτω αποτελεί μέρος μιας εύθραυστης επιχείρησης μεταφοράς άνω των 300 αγαλμάτων και ολόκληρων συμπλεγμάτων γλυπτικής του περίφημου μνημείου. Η πρώτη από τις Καρυάτιδες, βάρους 860 κιλών και ύψους 2,2 μέτρων, τοποθετήθηκε με φροντίδα σε ένα μεταλλικό κιβώτιο και μεταφέρθηκε, με την βοήθεια τριών γιγαντιαίων γερανών, στον πρώτο όροφο του νέου υπερσύγχρονου κτιρίου, έργο του Γαλλο-Ελβετού αρχιτέκτονα Μπερνάρ Τσουμί. Χρησιμοποιώντας ως στηρίγματα του Ερεχθείου αντί για κολώνες, οι Καρυάτιδες, φέρουσες μακρά ιωνικά ιμάτια, είναι έξι συνολικά. Οι τέσσερις ήταν, μέχρι τώρα, εκτεθειμένες στο παλαιό μουσείο, η πέμπτη παραμένει υπό συντήρηση και η έκτη βρίσκεται στο Βρετανικό μουσείο. Το

δημοσίευμα καταλήγει με την εκστρατεία που διεξάγει η Ελλάδα από το 1982 για την επιστροφή της πέμπτης Καρυάτιδας από το Βρετανικό μουσείο του Λονδίνου στο Νέο μουσείο της Αθήνας που άνοιξε τις πόρτες του γύρω στα τέλη του 2008.

Για την προετοιμασία της αίθουσας χρειάστηκε να διακοπή η παροχή του αζώτου μέσα στην προθήκη των Καρυάτιδων, προκειμένου τα αγάλματα να απεξαρτητοποιηθούν από το περιβάλλον αζώτου και να προσαρμοστούν στις νέες ατμοσφαιρικές συνθήκες που θα επικρατούν στο Νέο Μουσείο. Όλες οι εργασίες τεκμηριώνονται αναλυτικά με φωτογράφιση, σχεδίαση και ημερολογιακή καταγραφή. Συγκεκριμένα οι εργασίες αποσυναρμολόγησης βιντεοσκοποούνται ερασιτεχνικά από το συνεργείο του εκάστοτε μουσείου όσο και από επαγγελματία κινηματογραφιστή.

Στη διαδικασία μεταφοράς παρών ήταν και ο τότε Υπουργός Πολιτισμού Γεώργιος Βουλγαράκης που έκανε και τις ανάλογες δηλώσεις για την προετοιμασία μεταφοράς των γλυπτών μπροστά στους φωτογραφικούς φακούς. Η μεταφορά αυτή ήταν και παραμένει το σημαντικότερο έργο που εκτέλεσε το Υπουργείο Πολιτισμού. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 29]

Μεταφορά εκθεμάτων - Βυζαντινό και Χριστιανικό μουσείο

Ένα από τα μουσεία στον ελλαδικό χώρο που πραγματοποιούνται συχνά εκθέσεις είναι το Βυζαντινό και Χριστιανικό μουσείο. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Βυζαντινού και Χριστιανικού μουσείου κάθε μετακίνηση έργου τέχνης πραγματοποιείται με την παρουσία προσωπικού φύλαξης, αρχαιολόγου και συντηρητή όπου είναι υπεύθυνη για την ασφάλεια του. Τα αντικείμενα είναι ομαδοποιημένα σύμφωνα με το υλικό τους και τις περιβαλλοντολογικές συνθήκες που απαιτούνται.

Οι μετακινήσεις εκτός του μουσείου από μεταφορικές εταιρείες εξειδικευμένες στη μεταφορά αρχαιολογικών και μουσειακών αντικειμένων. Κάθε αντικείμενο συνοδεύεται από ένα φάκελο τεκμηρίωσης που περιέχει το ιστορικό της μετακίνησης, πληροφορίες για την κατάσταση διατήρησης, τις συνθήκες μεταφοράς, συσκευασίας, αποθήκευσης και έκθεσης του αντικειμένου.

Υπάρχουν εννέα εργαστήρια όπου γίνεται η έρευνα και η αξιολόγηση και όλες οι απαραίτητες ενέργειες ενός αντικειμένου. Τα εργαστήρια αυτά υπολογίζονται στα 1.000 τ.μ και είναι ειδικά διαμορφωμένα ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες μετακίνησης, αποθήκευσης και μελέτης. Τα συστήματα αποθήκευσης είναι από ατσάλι ανοξείδωτου τύπου που επιτρέπει την γρήγορη και ασφαλή εκκένωση των

αντικειμένων σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης.

Για την καλύτερη προστασία των αντικειμένων σε όλες τις αποθήκες υπάρχει σύστημα πυρανίχνευσης, πυρόσβεσης, σύστημα ώστε να ελέγχει τις περιβαλλοντολογικές συνθήκες των αιθουσών και κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης. Οι αποθήκες δεν είναι επισκέψιμοι χώροι για το κοινό εκτός και αν ζητηθεί από τους ειδικούς, η ξενάγηση από κάποια ομάδα φοιτητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ανθρώπινη παρουσία

Τα μνημεία και τα έργα τέχνης χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα παρόλα αυτά ο άνθρωπος μπορεί να προκαλέσει πολλές μορφές φθορών κατά την μελέτη αυτών, σαν συντηρητής άλλα και σαν επισκέπτης. Πολλά από τα μνημεία είναι αρκετά ευαίσθητα και φθείρονται με το μικρό άγγιγμα του ανθρώπου ενώ το πλήθος του κόσμου που επισκέπτονται μνημεία μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, καταλαβαίνει κανείς την έκταση αυτού του προβλήματος. Τα αντικείμενα διαβρώνονται, όταν το χέρι παράγει ιδρώτα που περιέχει λιπαρές ουσίες και άλατα. Μπορεί η πράξη αυτή να γίνεται άθελα του όμως η ζημιά που προκαλείται είναι ανεπανόρθωτη. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 30]

Μέσα σε ένα μουσείο, συνήθως εισέρχεται ένας μεγάλος αριθμός ατόμων και έτσι παρατηρείται αύξηση της σχετικής υγρασίας. Οι άνθρωποι επηρεάζουν το κλίμα αναδίδοντας τόσο την υγρασία όσο και την θερμότητα. Κατά την εκπνοή τους εκπέμπουν αέρα που περιέχει περισσότερη υγρασία από τον αέρα που αναπνέουν. Έρευνες έχουν δείξει ότι ένας άνθρωπος που περπατάει σε ένα ιστορικό κτίριο παράγει κατά μέσο όρο 50gr υγρασίας / h και ένα όρθιο άτομο εξάγει θερμότητα περίπου ίση με μία λάμπα 1000W. Ακόμα και το βάδισμα, δημιουργεί κραδασμούς με αποτέλεσμα να ρίξει ένα αντικείμενο που δεν είναι καλά στηριγμένο.

Επίσης, φθορές μπορεί να προκληθούν από την παρουσία του ανθρώπου εν γνώση του όπως με κλοπή αντικειμένου άλλα και βανδαλισμό όπως σπασίματα, χαράγματα, χρωματισμοί. Ωστόσο, παρατηρούνται χαράγματα, επιγραφές με χρώματα από σπρέι λόγω της αδιαφορίας της αρχαιολογικής αξίας των εκθεμάτων από κάποιους ανθρώπους. Για να αποφευχθεί αυτή η φθορά υπάρχει αρκετό προσωπικό για την παρατήρηση του επισκέπτη σε κάποια απόσταση άλλα και περιφράξεις στους ανοιχτούς αρχαιολογικούς χώρους.

Σε ορισμένες περιπτώσεις προκαλούνται φθορές σε υλικά όπως είναι το χαρτί, το ύφασμα, το ξύλο, στις ελαιογραφίες, στις τοιχογραφίες. Το ύφασμα και το χαρτί είναι υλικά ευαίσθητα ιδιαίτερα όταν επιλέγονται κακής ποιότητας πρώτες ύλες. Συχνά γίνεται χρήση αυτοκόλλητων ταινιών που έχουν ως αποτέλεσμα το κιτρίνισμα και μεταφορά υπολειμμάτων κόλλας στο έργο που είναι δύσκολο να αφαιρεθούν. Το ύφασμα είναι και αυτό ένα υλικό ευαίσθητο ιδιαίτερα όταν είναι κακής ποιότητας προκαλεί διάβρωση και ξεθώριασμα υπό την επίδραση της υγρασίας. Ωστόσο, η

έκθεση σε ακατάλληλες περιβαλλοντικές συνθήκες προκαλεί φθορά στις ίνες και τις χρωστικές.

Silica Gel

Το Silica gel είναι ένα άχρωμο, κρυσταλλικό προϊόν με υγροσκοπικές ιδιότητες ίδιες με αυτές των οργανικών υλικών όπου και προστίθενται άλατα κοβαλτίου. Έχει την ιδιότητα του δείκτη ενώ αποκτά μπλε χρώμα όταν είναι ξηρό και ροζ όταν είναι υγρό. Για να αποκτήσει το μπλε χρώμα αρκεί να έρθει σε επαφή με ξηρό αέρα και κύριο χαρακτηριστικό του είναι η μεγάλη χωρητικότητα. Για παράδειγμα ένα κιλό silica gel μπορεί να απορροφήσει 380γρ. Υδρατμών, αντίθετα όταν μια υγρή ποσότητα silica gel έρθει σε επαφή με ξηρό αέρα αποβάλλει υδρατμούς. Έτσι παρέχεται έλεγχος της σχετικής υγρασίας όπου χρειάζεται ανεξάρτητα από τις συνθήκες που επικρατούν μέσα σε ένα μουσείο, επιτρέπουν καλύτερο και αποτελεσματικότερο έλεγχο, δεν προκαλούν κραδασμούς στα εκθέματα, λειτουργούν ανεξάρτητα, είναι επαναχρησιμοποιούμενα, χρησιμοποιούνται σε προθήκες ενώ η διακύμανση στις περιβαλλοντολογικές συνθήκες γίνεται σταδιακά σε σχέση με τα μηχανικά συστήματα.

Art - Sorb

Το υλικό αυτό, απορροφά και αποβάλλει την υγρασία ώστε να αντικατασταθούν οι αλλαγές στην εξωτερική σχετική υγρασία. Πρόκειται για ένα ευαίσθητο στην υγρασία υλικό που περιέχει πυρίτιο και είναι κατάλληλο για προθήκες και για κουτιά αποθήκευσης ενώ προτιμάται από το κοινό silica gel διότι παρέχει την πενταπλάσια δυνατότητα αποθήκευσης υγρασίας. Διατίθεται σε τρεις μορφές. Σε προ ρυθμισμένες κασέτες μισού μεγέθους και πλήρους μεγέθους ιδανικές για κιβώτια και προθήκες, σε φύλλα κομμένα σε οποιοδήποτε μέγεθος για πολύ περιορισμένους χώρους ή σαν κάθετη επικάλυψη σε τοιχώματα προθηκών και σε σφαιρίδια για όλες τις χρήσεις και τοποθετούνται σε σακουλάκια ή υφάσματα.

Συστήματα προστασίας - Προθήκες

Βασικός παράγοντας για τις εκθέσεις των μουσείων και καινοτομία για τα τελευταία χρόνια, θεωρούνται οι προθήκες που κατασκευάζονται σε διάφορα μεγέθη και υλικά. Ωστόσο τα σύγχρονα μουσεία χρησιμοποιούν προθήκες προηγμένης τεχνολογίας και λειτουργούν ως περιοριστικό μέσο ανάμεσα στον θεατή και στο έκθεμα ή σαν έπιπλο,

αναλαμβάνοντας σημαντικό ρόλο στη σύνθεση του χώρου.

Η κύρια λειτουργία τους είναι να παρέχουν στα αντικείμενα ασφάλεια, να συντελούν στη διατήρησή τους δημιουργώντας το ιδανικό περιβάλλον και διασφαλίζοντας την κατάλληλη θερμοκρασία, υγρασία, φωτισμό, μόλυνση, προστασία από σκόνη, ακτινοβολία και περιβαλλοντολογικές συνθήκες.

Οι προθήκες σε έναν εκθεσιακό χώρο παρέχουν

- Προστασία από κλοπή, βανδαλισμό
- Διατήρηση αντικειμένων σε κατάλληλο μικροκλίμα
- Δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για την προβολή των αντικειμένων
- Λειτουργία φυσικού και οπτικού διαχωριστικού στοιχείου στο χώρο
- Λειτουργία ως αρχιτεκτονικού στοιχείου στο χώρο
- Συμβολή στην οργάνωση της κυκλοφορίας των επισκεπτών.

Συμμετέχουν ενεργά σε κάθε έκθεση που πραγματοποιείται σε ένα μουσείο με ιδιαίτερο σχεδιασμό και υψηλά επίπεδα ασφάλειας του αντικειμένου. Το αντικείμενο τοποθετείται εντός και φυλάσσεται με υλικά που απορροφούν ή αποβάλλουν την υγρασία μέσα σε αυτό όπως είναι το silica gel και το art sorb. Όμως η υγρασία δεν αποτελεί πρόβλημα μόνο μέσα στις προθήκες αλλά και γενικότερα σε όλους τους χώρους του μουσείου και γι αυτό το λόγο τοποθετείται ένα κεντρικό σύστημα κλιματισμού όπου ελέγχει την σχετική υγρασία, την θερμοκρασία και την καθαρότητα του αέρα. Μια ακόμα φτηνή λύση θεωρείται οι αφυγραντήρες που επαναφέρουν τα επιθυμητά ποσοστά υγρασίας στο χώρο αλλά δεν παρέχουν το λεπτό έλεγχο που παρέχει το κεντρικό σύστημα.

Στις παρακάτω εικόνες απεικονίζονται τα μοντέλα των προθηκών σειρών που χρησιμοποιούνται στα μουσεία. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 31]

Σχήμα 9. Προθήκη INCA. Προσαρμόζονται με ευκολία στις απαιτήσεις του έργου (διαστάσεις, σχήμα, φινίρισμα)

Σχήμα 10. Προθήκη Prism. Στενή επαφή εκθέματος και παρατηρητή.

Σχήμα 11. Προθήκη Vision. Προβολή εκθεμάτων απ' όλες τις οπτικές γωνίες.

Σχήμα 12. Προθήκη Vista. Χωρίς περιμετρικό πλαίσιο, κρυστάλλινη οροφή, υψηλό επίπεδο ασφάλειας.

Σχήμα 13. Προθήκη Radian. Αισθητικό αποτέλεσμα πάνω σε βάθρο. Κρυσταλλικές επιφάνειες με καμπύλες.

Σχήμα 14. Προθήκη Μονο. Προθήκη υψηλών προδιαγραφών στην εσοχή του τοίχου.

Σχήμα 15. Προθήκη Tess. περιμετρικό πλαίσιο με ενσωματωμένο σύστημα εσωτερικού φωτισμού και μεταλλική βάση.

Σχήμα 16. Προθήκη Access Storage. Συρταροθήκη με υψηλή ποιότητα κατασκευής και μεγάλη ασφάλεια για φύλαξη ομαδοποιημένου υλικού.

Οι παραπάνω προσθήκες είναι πρωτότυπες κατασκευές που διαφέρουν στις διαστάσεις, στο σχήμα, στα επίπεδα ασφάλειας, ειδικά σχεδιασμένες για μουσεία. Ο κατασκευαστής ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κάθε έργου ξεχωριστά με διαφορετικά υλικά ανάλογα με τις ανάγκες και νέο τεχνολογικό εξοπλισμό με εξελιξιμους μεθόδους.

Στην Anaco και στην Click-Netherfield, [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 32], κατασκευάζονται προθήκες για τις ιδιαίτερες απαιτήσεις των μουσείων με βάση τα διεθνή πρότυπα ασφάλειας και αεροστεγανότητας. Με ειδική παραγγελία ξεκινά η κατασκευή της προθήκης σε δύο στάδια. Στο πρώτο δομείται ο έξω σκελετός και ελέγχονται οι μηχανισμοί ανοίγματος των θυρών στα εργαστήρια όπου και διορθώνονται οι ατέλειες για οποιοδήποτε πρόβλημα μπορεί να προκύψει στο μέλλον. Στην συνέχεια, ξεκινά η δεύτερη φάση όπου με υψηλά επίπεδα ασφάλειας καθ όλη την διάρκεια της λειτουργικής του ζωής.

Ο σκελετός κατασκευάζεται από μορφοποιημένα πλαίσια αλουμινίου ή ατσάλιου συγκολλημένα σταθερά μεταξύ τους και δομείται από οικοδομικό ατσάλι συγκολλημένο σε ορθογώνια πλαίσια. Η μόνιμη πάκτωση στο δάπεδο είναι ένα από τα χρήσιμα χαρακτηριστικά των προθηκών για την αποτροπή της μετακίνησης τους. Ωστόσο για την επιπλέον ενίσχυση τους τα στοιχεία όπως διαθλαστές, κλειδαριές, συναγερμός χρήσουν ιδιαίτερης προσοχής στο κατασκευαστικό κομμάτι.

Οι διαθλαστές είναι τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για τη διάχυση του φωτός από την οροφή της προθήκης από ατσάλι ή γυαλί αποτελώντας σημαντικό στοιχείο της προθήκης. Ο συναγερμός αποτελείται από αισθητήρες που προσαρμόζονται και περιλαμβάνουν μαγνητικές επαφές στις θύρες πρόσβασης, ελεγκτές κίνησης, δόνησης και θραύσης και τέλος οι κλειδαριές όπου στο εσωτερικό τμήμα της προθήκης ασφαλίζει αεροστεγώς την θύρα με μηχανικό τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Τα μουσεία σήμερα

Η έννοια του μουσείου σήμερα είναι διαφορετική από ότι ήταν πριν είκοσι χρόνια. Κατά γενική έννοια η εξέλιξη των μουσείων στην κοινωνία δεν θεωρείται και πολύ μεγάλη και αυτό γιατί κυριαρχούσε η αντίληψη ότι ένα μουσείο αφορά το παρελθόν. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι η επιστήμη της μουσειολογίας εξελίσσεται και απαρχαιώνεται η άποψη αυτή, ενώ πλέον ένα μουσείο δικαιολογημένα αφορά το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Αυτό προκύπτει από τις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές των τελευταίων τριάντα χρόνων στο πλαίσιο μιας περαιτέρω αντίληψης για την εκπαίδευση και την ανάπτυξη της κοινωνίας, στην οποία το μουσείο ανήκει και απευθύνεται. Το 1998, στην Μεγάλη Βρετανία, επαναδιατυπώθηκε ο ορισμός της Ένωσης Μουσείων “Τα μουσεία δίνουν στους ανθρώπους τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν συλλογές και να αντλούν έμπνευση, γνώση και ευχαρίστηση. Είναι ιδρύματα που συλλέγουν, προστατεύουν και κάνουν προσιτά αντικείμενα και δείγματα του φυσικού κόσμου, τα οποία φυλάσσονται προς όφελος της κοινωνίας” [*Ένωση Μουσείων της Μεγάλης Βρετανίας 1991*].

Συχνά μάλιστα, συναντάται η χρήση νέων τεχνολογιών που ανήκει στις προτεραιότητες του προσωπικού του μουσείου και κάποιες από τις χρήσεις νέων τεχνολογιών δίνεται σε τεχνικό προσωπικό που δεν ανήκει στις ομάδες των ανθρώπων του μουσείου. Παρόλα αυτά το αποτέλεσμα στην εισαγωγή των τεχνολογιών αυτών είναι το ίδιο.

Τα ελληνικά μουσεία στην πλειοψηφία τους έχουν πλούσιες και μοναδικές συλλογές αντικειμένων ενώ παρέχεται από το προσωπικό ειδική φροντίδα στην καταγραφή, τη μελέτη, τη δημοσίευση. Συνεχώς αποδεικνύουν την ωφελιμότητα των υπηρεσιών τους έτσι ώστε να προσελκύσουν όχι μόνο νέες κατηγορίες επισκεπτών αλλά και νέες πηγές χρηματοδότησης. Η χρηματοδότηση πραγματοποιείται μέσω κονδυλίων για την λειτουργία τους, κάτι που πολλές φορές δεν είναι εφικτό. Επισημαίνεται ότι πολλά από τα μουσεία δεν εισπράττουν τα απαραίτητα κονδύλια όχι μόνο για την καλύτερη λειτουργία τους αλλά και για την αποθήκευση των συλλογών τους. Ένα σημαντικό κομμάτι που προαναφέρθηκε είναι ότι χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την καλύτερη προστασία της αποθήκευσης των συλλογών και των εγκαταστάσεων. Πολλά από τα μουσεία είτε δεν έχουν την απαραίτητη χρηματοδότηση είτε ξοδεύουν τα κεφάλαια τους σε άλλα πράγματα, αφήνοντας πίσω, την ασφάλεια και την σωστή φροντίδα των

αποθηκευτικών χώρων. Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός με άλλους φορείς και ιδρύματα που προσφέρουν ψυχαγωγικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, καθώς και υπηρεσίες αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου όπως είναι η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, το Internet, τα φεστιβάλ κ.α. στρέφουν τα μουσεία στην αξιοποίηση των χρημάτων τους ως προς την προβολή τους και όχι στην ανάγκη της ασφάλειας των αποθηκευτικών χώρων.

Ακολουθώντας κάποια πρότυπα για την λειτουργία τους, υιοθετήθηκαν προγράμματα πιστοποίησης μουσείων. Τα πρότυπα μπορεί να αφορούν την συνολική πολιτική του οργανισμού, την καταγραφή και τεκμηρίωση των αντικειμένων άλλα και τη διαχείριση των συλλογών. Με αυτή την διαδικασία μπορεί να υποστηρίξει οικονομικά αιτήματα προς πιθανούς χρηματοδότες με βάση την καλή του απόδοση. Στηρίζεται στους δείκτες απόδοσης που οριοθετούνται από διάφορους τομείς της λειτουργίας τους όπως είναι κατάλληλες κτιριακές, αποθηκευτικές προϋποθέσεις, κατάλληλη φύλαξη, προστασία, ασφάλεια, επάρκεια προσωπικού, κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες μέσα στο μουσείο για την συντήρηση των αντικειμένων, φωτισμοί, εκθεσιακές προϋποθέσεις, προθήκες. Οι δείκτες στηρίζονται σε ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις ή από κάποια έγκυρη επαγγελματική ένωση μουσείων που δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο (Αμερικανική Ένωση Μουσείων, Βρετανική Επιτροπή για τα μουσεία και τις Πινακοθήκες).

Η κατάσταση στην Ελλάδα δεν είναι τόσο ικανοποιητική. Πολλά είναι τα ελληνικά μουσεία που αδυνατούν να λειτουργούν με αυτούς τους κανόνες και δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις ενώ υπάρχει αρχαιολογικός νόμος που προσπαθεί να τα εντάξει στις λειτουργίες που ορίζονται για την καταλληλότητα των εγκαταστάσεων. (Νόμος 30/28/2002 – για την προστασία των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς, άρθρο 45).

Επιπλέον, η κρίση που δημιουργήθηκε πριν μερικά χρόνια οδήγησε σε πρωτοφανείς εκδηλώσεις όπως για παράδειγμα στην Ιταλία. Πιο συγκεκριμένα, ο διευθυντής του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης της Καζόρια, τον Απρίλιο του 2012 έκαψε έργα τέχνης διαμαρτυρόμενος για τις μεγάλες περικοπές που έχουν γίνει. “τα χίλια έργα που διαθέτουμε προορίζονται να καταστραφούν λόγω της αδιαφορίας της κυβέρνησης” δήλωσε.

Σημαντική παράμετρος αποτελεί ο περιορισμός των κρατικών κονδυλίων. Στην Ελλάδα η κρατική βούληση τείνει στην αυτοματοποίηση της λειτουργίας των μουσείων όπου και στρέφεται ο νέος νόμος, όπου και κρατικοί οργανισμοί γίνονται Νομικά

πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Συνεπώς τα μουσεία πρέπει να καλύπτουν μόνο τους τα έξοδα τους και κυρίως με την βοήθεια των χορηγών, γι' αυτό το λόγο χρειάζονται οργανωμένα τμήματα δημοσίων σχέσεων, ταυτόχρονα γίνονται πολλές περικοπές εξόδων. Το θετικό της αυτοματοποίησης της λειτουργίας των μουσείων είναι η αποφυγή της γραφειοκρατίας και η ευελιξία της λήψης των αποφάσεων καθώς παλαιότερα αργούσε η έγκριση των αποφάσεων.

Για τις χώρες την νότιας Ευρώπης οδήγησε πολλά μουσεία σε νέες προοπτικές και νέους στόχους, με μείωση κρατικών εσόδων, δυσκολία ιδιωτικών χορηγών, οικονομικά αδιέξοδα, απολύσεις προσωπικού, εξωτερικές συνεργασίες, εθελοντισμός, κοινωνική χρηματοδότηση και πολλά άλλα ώστε να ανταπεξέλθουν στα βασικά έξοδα συντήρησης των ιδρυμάτων. Παρόλο τα οικονομικά αδιέξοδα παρατηρείται η τάση να δημιουργούνται όλο και περισσότερες συλλογές και έχουν πολλαπλασιαστεί τα αιτήματα για στέγασή τους στα μουσεία. Έτσι έχει αυξηθεί ο αριθμός των μουσείων ανά τον κόσμο και θα συνεχίσει να αυξάνεται με πιο αργούς ρυθμούς παρά την οικονομική στενότητα. Γενικότερα έχουν αυξηθεί μουσεία που περιλαμβάνουν σπάνιες συλλογές ή θέματα όπως και μουσεία που περιλαμβάνουν “περίεργα” αντικείμενα ή θέματα.

Νέα τάση

Σήμερα, τα μουσεία εκτός από αντικείμενα και συλλογές διαχειρίζονται και ιδέες, έννοιες και αμφιλεγόμενα ή φορτισμένα ιδεολογικά και πολιτικά θέματα. Υπάρχουν μουσεία που δίνουν προτεραιότητα σε ιδέες που διαμορφώνονται ανεξάρτητα από τα αντικείμενα που αποτελούν τις συλλογές τους ή μουσεία χωρίς εκθέματα. Για παράδειγμα μουσειακά κτίρια, όπως το μουσείο Μυκηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου, στη Μάα Παλαιόκαστρο, το οποίο προοριζόταν ως ένα “Μουσείο του Τίποτα”, ένας χώρος για στοχασμό και μνήμη. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 33]

Σχήμα 17. Χάλκινη οροφή – Μάα – Παλαιόκαστρο – Μουσείο Κύπρου

Εκτός από τα κοινωνικά θέματα, παρατηρούνται πλέον ότι παρουσιάζονται θέματα άλλων ειδών όπως είναι η μετανάστευση, ο ρατσισμός. Πριν από μερικά χρόνια το Smithsonian Institution στην Ουάσιγκτον, (Εθνικό Μουσείο Αεροδιαστημικής – National Air and Space Museum) διοργάνωσε την έκθεση “Enola Gay” με θέμα το αεροπλάνο που βομβάρδισε τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, ξεσηκώνοντας θύελλα αντιδράσεων. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 34]

Σχήμα 18. Bombings of Hiroshima and Nagasaki -Enola Gay Exhibition

Μια από τις πιο διάσημες διαμάχες σχετικά με ένα μουσειακό έκθεμα στην ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών. Κάποιοι επιθυμούσαν να δείξουν τις δύσκολες επιλογές που έπρεπε να γίνουν κατά τον βομβαρδισμό και εκείνων που επιθυμούσαν να τιμήσουν τον ηρωισμό αυτών των οποίων οι προσπάθειες έφεραν τη νίκη των Ηνωμένων Πολιτειών επί της Ιαπωνίας.

Όπως το έθεσε ο Tom Crouch, έφορος του μουσείου, «θέλετε να πραγματοποιήσετε μια έκθεση που αποσκοπεί στο να κάνει τους βετεράνους να αισθάνονται καλά ή θέλετε μια έκθεση που θα κάνει τους επισκέπτες μας να αναλογιστούν τις συνέπειες της ατομικής βόμβας στην Ιαπωνία; Ειλικρινά, δεν πιστεύω ότι μπορούμε να τα κάνουμε και τα δύο».

Επίσης, τέτοιες περιπτώσεις συναντιούνται στο Musee du Quai Branly, που το καλοκαίρι του 2012 οργανώθηκε έκθεση για τους Σαμάνους και γενικότερα διοργανώνονται θρησκευτικές δοξασίες αφρικανικών πολιτισμών. Στη Βρετανία το μουσείο St. Mungo στη Γλασκώβη που άνοιξε τον Ιούνιο του 2011, είναι αφιερωμένο στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, στη Γαλλία το Musee d'Arte Sacree στην πόλη της Dijon, μουσείο θρησκευτικής τέχνης αποτυπώνοντας μια σειρά από διαφορετικές θρησκείες. Ακόμα και ευαίσθητα θέματα όπως είναι το AIDS και η σύφιλη, παρουσιάστηκαν το 1993, στο Wellcome Institute for the History of Medicine στο Λονδίνο, ένα ινστιτούτο (βιβλιοθήκη) για τη μελέτη και την διδασκαλία ιατρικού

ιστορικού. Τέλος, πολλές από τις εκθέσεις που έγιναν στην Γερμανία θίγουν γενικότερα θέματα και κοινωνικά όπως η περιοδική έκθεση για την φτώχεια, για την μελαγχολία και την τέχνη και είχαν μεγάλη απήχηση στο κοινό.

Τα τελευταία χρόνια πολλές είναι οι εκθέσεις που προκαλούν αντιδράσεις δίνουν όμως μια άλλη ματιά στα πράγματα, προβληματίζοντας τους επισκέπτες.

Συμπληρώνοντας, υπάρχουν εκθέσεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί και δίνονται επιπλέον πληροφορίες στο κοινό για όλη την μουσειολογική διαδικασία, δηλαδή με ποιο σκεπτικό αποφασίστηκε να εκτεθούν τα αντικείμενα, τι εξυπηρετεί, φωτογραφίες από την διαδικασία και του στησίματος μιας έκθεσης. Τα τελευταία χρόνια, οργανώνονται εκθέσεις που δείχνουν όλη την διαδικασία μέχρι ένα έκθεμα να φτάσει στο μουσείο αποκαλύπτοντας την βιογραφία των αντικειμένων. Τέτοιου είδους εκθέσεις είχαν την ονομασία “Από την ανασκαφή στο Μουσείο” δίνοντας στο κοινό πληροφορίες από τις ανασκαφές, την πορεία του αντικειμένου, την εύρεση, τη μελέτη, την κατασκευή, την καταγραφή, την συντήρηση, την μεταφορά, την είσοδο στο μουσείο, την καταλογογράφηση, τη διαδικασία της έκθεσης.

Το μουσείο πλέον έχει γίνει ανοιχτό στο κοινό, ο θεατής μπορεί να κατανοήσει καλύτερα μια έκθεση και τον τρόπο που πραγματοποιήθηκε. Το αντικείμενο περιέχει πολλά άλλα ερμηνευτικά στοιχεία όπως είναι τα κείμενα, παραστάσεις, μακέτες, οπτικοακουστικά και διαδραστικά μέσα. Επιδίωξη της έκθεσης είναι, όχι μόνο να πληροφορήσει άλλα να κρατήσει τον επισκέπτη, να τον βοηθήσει να κατανοήσει το νόημα και τα μηνύματα της, να βιώσει μια προσωπική εμπειρία και να διαμορφώσει μια κριτική άποψη.

Μια ακόμα, από τις τάσεις των μεγάλων μουσείων ήταν να δημιουργηθούν επεκτάσεις μουσείων, εντός ή εκτός της χώρας όπως έγινε στο Tate Museum στην Αγγλία, που ιδρύθηκε αρχικά η Tate Britain στο Λονδίνο το 1897 και στην συνέχεια έκανε το πρώτο της παράρτημα στο Λίβερπουλ το 1988. Τα μεγάλα μουσεία αντιπροσωπεύουν μεγάλους τίτλους με αποτέλεσμα να μπορούν να πουλήσουν το τίτλο τους. Στην συνέχεια τα δεδομένα άλλαξαν με την παγκόσμια οικονομική κρίση και ακυρώθηκαν πολλά από τα σχέδια ίδρυσης νέων μουσείων. Δεν είναι και λίγες οι περιπτώσεις που τα σχέδια ματαιώθηκαν λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στην Λιθουανία, το Μεξικό, το Βερολίνο, στο Ελσίνκι και στην Σιγκαπούρη το 2012 όπου και τα σχέδια ναυάγησαν, στο Abu Dhabi η καθυστέρηση ήταν μεγάλη και για αρκετά χρόνια.

Ενώ παράλληλα κάποιες επεκτάσεις μουσείων που πραγματοποιήθηκαν όπως το

Μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι, έγιναν για την αναβάθμιση των περιοχών, προσελκύοντας έτσι γύρω από το μουσείο διάφορες επιχειρήσεις. Η προσέλκυση του κόσμου θεωρείται δεδομένη αφού οι τουρίστες είναι οι μισοί επισκέπτες του μουσείου άλλα και το κυρίως κίνητρο για την επέκταση των μουσείων είναι η αξιοποίηση των αντικειμένων που είναι κλειδωμένα στις αποθήκες. Έτσι η λειτουργία των παραρτημάτων λύνει το πρόβλημα που αντιμετωπίζεται από τις συχνές διοργανώσεις περιοδικών εκθέσεων. Το παράδειγμα στην Ελλάδα το δίνει το Μουσείο Μπενάκη όπου ακολουθεί τα πρότυπα των μεγάλων μουσείων με την δημιουργία παραρτήματος. Επιπλέον, εκτός από εκθετικούς, αποθηκευτικούς χώρους, τη βιβλιοθήκη, τα εργαστήρια συντήρησης παρατηρείται ότι, περιλαμβάνουν και άλλους χώρους όπως είναι το θέατρο, χώρους συνεδριάσεων, διαλέξεων ομιλιών, μουσικών εκδηλώσεων, οργανωμένα πωλητήρια, εστιατόρια. Δημιουργούνται έτσι ερωτήματα αν το μουσείο απομακρύνεται από τις αρχικές του μη κερδοσκοπικές λειτουργίες και σκοπούς της μάθησης, έρευνας, διατήρησης και έκθεσης. Ο αρχικός τους σκοπός και ρόλος παρεκκλίνετε, μετατρέπεται σε επιχειρηματικό οργανισμό με σκοπό αποκλειστικά το κέρδος. Οι ανάγκες των επισκεπτών διαμορφώνονται και ο ανταγωνισμός με άλλους οργανισμούς και ιδρύματα διαχείρισης αυξάνεται.

Αποθήκη και επισκέπτης

Οι αποθήκες είναι ένας χώρος όπου οι επισκέπτες δεν έχουν πρόσβαση και δεν μπορούν να δουν μια αποθήκη εκτός από τις περιπτώσεις που κάποια εκθέματα περιοδικά αντί να μένουν στις αποθήκες παρουσιάζονται στο κοινό όπως εάν βρισκόταν στην αποθήκη. Είναι η πρακτική της ανοιχτής αποθήκευσης που μέρος των αποθηκευτικών χώρων είναι προσιτό στο κοινό κάτω από κάποιες προϋποθέσεις. Τα αντικείμενα μπορεί να παρουσιαστούν μέσα από τζάμι όπως εάν βρισκόταν στην αποθήκη και όχι σε εκθεσιακό χώρο ή σε κάποιο χώρο εκτός των κύριων εγκαταστάσεων του μουσείου. Μια τέτοια έκθεση διοργανώθηκε στην Αγγλία στο London Transport Museum με τίτλο “The Depot”, η αποθήκη.

Σχήμα 19. London Museum - Depot

Η ίδια προσέγγιση παρατηρείται και στο Παρίσι, στο μουσείο Musée du Quai Branly όπου τμήμα της συλλογής των μουσειακών οργάνων από διάφορους πολιτισμούς εκτίθεται σαν να βρίσκονται στην αποθήκη του μουσείου. Επίσης στο Ανθρωπολογικό Μουσείο του Καναδά, στο μουσείο Ανθρωπολογίας των ΗΠΑ, στο μουσείο του Μπρούκλιν στη Νέα Υόρκη, στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στη Στοκχόλμη και στη Λισαβόνα. Κατά αυτόν τον τρόπο τα μουσεία προσπαθούν να απευθυνθούν σε όλο και περισσότερους. Κάθε φορά ανανεώνονται και προβάλλονται στο κοινό όπου μαζί με τις εκθέσεις προσπαθούν να κρατήσουν ζωντανό το ενδιαφέρον του κόσμου.

Τα ελληνικά μουσεία

Τα τελευταία χρόνια, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό στην Ελλάδα, είναι η αύξηση των ιδιωτικών μουσείων και η έντονη δραστηριότητα σε εκθέσεις. Άλλο ένα χαρακτηριστικό είναι το άνοιγμα των μουσείων προς το κοινό κυρίως με την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με την διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων, και με την δημιουργία σωματείων. δίνεται συνεχή προσπάθεια ώστε να εκσυγχρονιστούν τα μουσεία και πλέον εντάσσεται η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η ηλεκτρονική καταγραφή των μουσειακών συλλογών.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ενδιαφέρον από το κοινό και ο αριθμός των μουσείων προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά ενώ πολλά είναι αυτά που επεκτάθηκαν ή ανακαινίστηκαν. Φυσικά, μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα παρατηρήθηκαν συγχωνεύσεις. Κάποια από τα ιδιωτικά έγιναν παραρτήματα

μεγαλύτερων, τοπικοί και δημοτικοί φορείς παραχώρησαν μουσεία στο κράτος, η Εθνική Πινακοθήκη παρουσιάζει μόνο τις δικές της συλλογές καθώς δεν υπάρχουν οικονομικοί πόροι για δανεισμό από άλλα μουσεία και το Υπουργείο Πολιτισμού περιόρισε προσλήψεις, αποδοχές και γενικά οικονομικά ανοίγματα. Παρόλα αυτά, παρατηρείται μια συνεχής προσπάθεια εξοικονόμησης πόρων.

Στην ανάπτυξη και την πρωτοπορία νέων πρωτοβουλιών βρίσκονται τα παιδικά μουσεία άλλα και το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στη Θεσσαλονίκη ενώ παράλληλα συνεργάζονται μεταξύ τους. Επίσης σύγχρονες αλλαγές ακολουθούν κάποια από τα ιδιωτικά σύγχρονης τέχνης, φυσικής ιστορίας, πολιτιστικά κέντρα και παραρτήματα μεγάλων μουσείων όπως το Μουσείο Μπενάκη.

Η είσοδος των νέων τεχνολογιών βοήθησε στον εκθεσιακό χώρο και τη σχέση του επισκέπτη με το έκθεμα αφού συχνά του δίνεται η ευκαιρία για διαδραστική επαφή. Στα μουσεία τεχνολογίας τα διαδραστικά εκθέματα συνδέονται με την χρήση νέων τεχνολογιών έτσι κινητοποιούν την διάθεση για γνώση, ενθαρρύνουν την ενασχόληση με την τεχνολογία, μούν τον επισκέπτη στη λογική και στις μεθόδους της επιστημονικής σκέψης και μετατρέπουν την κατανόηση επιστημονικών νόμων σε παιχνίδι.

Ακόμα, εκπαιδευτικά προγράμματα αναπτύσσονται συνεχώς, καλύπτοντας το ευρύ κοινό και βελτιώνοντας τις δραστηριότητες του για όλες τις ηλικίες άλλα και για τα άτομα με αναπηρία συνδυάζοντας την παιδαγωγική διάσταση με την θεραπευτική. Με ειδικά εξειδικευμένο προσωπικό εκθέτει τις απόψεις των ατόμων αυτών ή τα αντικείμενα που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της εκπαίδευσης δημιουργώντας νέες εκθέσεις- εκπαιδευτικά προγράμματα.

Γενικότερα τα τελευταία χρόνια ισχύουν αυστηρότεροι κανόνες πιστοποίησης μουσείων σε θέματα επάρκειας προσωπικού, σωστών κλιματολογικών συνθηκών και μέτρα προστασίας των συλλογών ώστε να μην θυμίζει αποθήκη και να λειτουργεί σύμφωνα με την σωστή λειτουργία των μουσείων.

Έξυπνα συστήματα ασφάλειας και τεχνολογία RFID

Μια καινοτομία των μουσείων είναι η προστασία των αντικειμένων με την τεχνολογία RFID που προέρχεται από την Αγγλική λέξη Radio Frequency Indedification. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 35] Γενικότερα, έχει βοηθήσει στην εξέλιξη των πραγμάτων σε πολλούς

τομείς και έχει το μέγεθος ενός κόκκου ρυζιού. Χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση των αντικειμένων και την ανάγνωση των δεδομένων που αποθηκεύονται στις συσκευές αυτές. Συγκεκριμένα, ένα κύκλωμα επικοινωνεί με κάποιον δέκτη και δίνει πληροφορίες.

Θέλοντας να δοθεί βάση στην ασφάλεια και την προστασία υψηλής αξίας αντικειμένων αναζητούνται νέα πρότυπα συστημάτων καταγραφής και εντοπισμού στοιχείων με σκοπό την ενίσχυση της επιτήρησης και πάντα σε ισορροπία με το κόστος.

Η κατασκευή RFID βασίζεται στις τελευταίες εξελίξεις της τεχνολογίας ράδιο συχνοτικής αναγνώρισης σε αντικατάσταση των γραμμικών κωδικών, Barcodes. Η χρήση των ετικετών πραγματοποιείται χωρίς το σκανάρισμα, το μέγεθος τους είναι πολύ μικρό χωρίς πηγή φόρτισης προσφέροντας ένα ολοκληρωμένο περιβάλλον συνεχούς προστασίας σε ένα μουσείο. Για παράδειγμα μπορούν να τοποθετηθούν μέσα σε μία προθήκη ώστε να αποτρέπονται οι κλοπές. Ανιχνεύονται σε λίγα μόνο εκατοστά και έχουν μεγάλη ευαισθησία στο ηλεκτρομαγνητικό περιβάλλον. Η ευαισθησία αυτή επιβεβαιώθηκε και από την τοποθέτηση των ετικετών σε ένα μουσείο όπου και δεν λειτουργούν στην περιοχή που είχαν τοποθετηθεί μεγάλες οθόνες αφής [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 36].

Τα μουσεία, οι γκαλερί και οι συλλογές χρησιμοποιούν συστήματα ασφάλειας στα αντικείμενα που εκτίθενται σε προθήκες, στις αποθήκες άλλα και στον ελεύθερο χώρο. Σε αντίθεση με τα τυποποιημένα λοιπά αντικλεπτικά συστήματα που απενεργοποιούνται τις πρωινές ώρες και ξανά ενεργοποιούνται όταν αποχωρήσει το προσωπικό του μουσείου, αυτά είναι πλήρως ενεργοποιημένα σε όλη την διάρκεια της ημέρας. Οι ετικέτες αυτές εκπέμπουν ασύρματα ενώ το σήμα λαμβάνεται από απομακρυσμένους δέκτες που βρίσκονται στο χώρο χωρίς να είναι αντιληπτοί. Ακόμα, πρόσθετες ετικέτες με έναν ή περισσότερους αισθητήρες συλλέγονται τα απαραίτητα στοιχεία όπως είναι οι συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας. Τα δεδομένα από έναν αισθητήρα συνδέονται με μία βάση δεδομένων όπου και ενεργοποιούν συσκευές άλλων κατασκευαστών όπως είναι κλειδαριές, ηχητικούς συναγερμούς, κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης CCTVs.

Ωστόσο η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός ενός συστήματος CCTV με κάμερες ασφαλείας σε μια εγκατάσταση απαιτείται προσεκτική ανάλυση και να προσφέρει ασφάλεια σε αντικείμενα που χρήζουν ιδιαίτερη προσοχή. Η παραβίαση αυτών δεν είναι αδύνατη αλλά η παρουσία τους στο χώρο είναι απαραίτητη αν και χρειάζεται ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για την αγορά τους.

Ενσωματώνοντας την τεχνολογία RFID στα μουσεία, εξασφαλίζεται άμεσα η ασφάλεια του αντικειμένου άλλα και η αυτόματη καταγραφή του, στα αρχεία των συλλογών. Η συντήρηση, η μετακίνηση και όλες οι απαραίτητες ενέργειες που χρειάζεται να γίνουν σε ένα αντικείμενα γίνονται πλέον αυτόματα.

Near Field Communication - NFC

Έχοντας ως στόχο την προστασία των μουσειακών αντικειμένων άλλα και την επικοινωνία με το κοινό χρησιμοποιούνται καινοτόμες τεχνολογίες όπως είναι η τεχνολογία RFID. Ταυτόχρονα, η τεχνολογία NFC που ανακαλύφθηκε το 2004, είναι και αυτή μια καινοτομία των μουσείων εισάγοντας έτσι τις νέες τεχνολογίες με σκοπό να διευκολύνει τους επισκέπτες ενός μουσείου, δίνοντας τους πληροφορίες και βοηθώντας τους στην περιήγησή τους. Η τεχνολογία NFC επίσης, είναι αυτή που μπορεί να δώσει την καινοτόμο λύση στην διαχείριση των αντικειμένων διευκολύνοντας έτσι την συλλογή, την επεξεργασία των δεδομένων ακόμα και σε απομακρυσμένα σημεία αφού συλλέγει τα δεδομένα και τα αναμεταδίδει. Μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη, στην καταχώρηση, την τεκμηρίωση, την συντήρηση αλλά και την ασφάλεια των μουσειακών αντικειμένων.

Η τεχνολογία αυτή, προέρχεται από τις λέξεις Near Field Communication και στα Ελληνικά “Επικοινωνία κοντινού πεδίου” και εφαρμόζεται κυρίως στα έξυπνα κινητά όπου και τους δίνει την δυνατότητα να έχει ασύρματη επικοινωνία με άλλες συσκευές ή εξαρτήματα, όταν έρθει σε πολύ μικρή απόσταση περίπου τεσσάρων εκατοστών και έχει τον αντίστοιχο αισθητήρα. Σε σχέση με το κλασικό bluetooth που έχουν όλα τα κινητά μπορεί να βασίζεται στην ίδια θεωρία, όμως έχει αρκετές διαφορές όπως για παράδειγμα η ζεύξη των κινητών με χρήση pin. Εκτός από την μεταφορά των δεδομένων, δεν είναι λίγοι άνθρωποι που έχουν γνωρίσει την τεχνολογία αυτή από τις ανέπαφες συναλλαγές.

Ενσωματώνοντας, ετικέτες NFC δημιουργείται μια αλληλεπίδραση με τον χρήστη που μπορούν να προγραμματιστούν μέσω ενός έξυπνου κινητού τηλεφώνου ώστε να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες λειτουργίες. Θέλοντας λοιπόν, να καταγραφούν τα μουσειακά αντικείμενα και ο επισκέπτης να αντλεί πληροφορίες από αυτά, η τεχνολογία NFC προσφέρει μεγάλη ευκολία. Για παράδειγμα, μέχρι τώρα κάθε μουσείο απασχολούσε ξεναγό όπου και θα έπρεπε να γνωρίζει την γλώσσα του κάθε επισκέπτη ξεχωριστά ή να είχε το κατάλληλο οπτικοακουστικό υλικό για να λαμβάνει

ο επισκέπτης ηχογραφημένες πληροφορίες. Τη λύση μπορούν να την δώσουν τα NFC Tags που τοποθετούνται στα εκθέματα, δίνοντας την δυνατότητα στον επισκέπτη να πλησιάζει και με το κινητό του τηλέφωνο να σκανάρει το αντικείμενο. Ο επισκέπτης με αυτό τον τρόπο παίρνει πληροφορίες για το αντικείμενο όπως είναι η ημερομηνία ανασκαφής, μετακίνησης, ιστορίας, χρονολογίας, διαστάσεις και πολλές άλλες. Βεβαίως το ίδιο σημαντικό είναι και για το προσωπικό του μουσείου όπου και καταγράφονται όλες οι πληροφορίες όλων των αντικειμένων βοηθώντας έτσι στον εντοπισμό τους. Οι υπεύθυνοι των μουσείων μπορούν να έχουν μια ξεκάθαρη εικόνα για τις κινήσεις των αντικειμένων στο χώρο όπου είναι αποθηκευμένα, κατά την μεταφορά τους σε άλλο χώρο αλλά και για τις διαδικασίες συντήρησης ή έκθεσης τους στο κοινό. Καθώς, οι ανάγκες του ανθρώπου μεγαλώνουν, η τεχνολογία εξελίσσεται με αποτέλεσμα να διευκολύνονται οι διαδικασίες. [ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ 37]

Συμπεράσματα

Η μελέτη για τα μουσεία ολοκληρώθηκε, κάνοντας μια έρευνα στη διαχείριση των μουσειακών αντικειμένων. Μελετήθηκαν οι διαδικασίες διαχείρισης ενός μουσειακού αντικειμένου, η προετοιμασία, η συσκευασία ανάλογα με το υλικό για την ασφαλή μεταφορά του αλλά και η ασφάλεια που παρέχεται εντός του μουσείου.

Με την ολοκλήρωση αυτής της έρευνας συμπεραίνεται ότι, χρειάζεται να δοθεί βάση στις νέες τεχνολογίες που γενικά υπάρχουν στον τομέα των μουσείων με την τεκμηρίωση, καταγραφή, την συντήρηση των συλλογών, την έκθεσή τους, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και την επικοινωνία με το κοινό. Στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού των ελληνικών μουσείων εντάσσεται και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η ηλεκτρονική καταγραφή των μουσειακών συλλογών. Με την ηλεκτρονική καταγραφή υπάρχει ευκολία πρόσβασης στα δεδομένα αλλά και στο τρόπο διαχείρισής τους.

Αρκετά είναι τα μουσεία που έχουν καταχωρημένα όλα τα αντικείμενα σε μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων όπου εκτός από τα καρτελάκια που φέρει το αντικείμενο πάνω του επιβάλλουν την μέθοδο του γραμμικού κώδικα τα λεγόμενα Barcodes. Έτσι η διαδικασία παρακολούθησης ενός αντικειμένου γίνεται ακόμα πιο εύκολη ιδιαίτερα στα πολλά και μικρά αντικείμενα.

Οι ανάγκες του ανθρώπου φέρνουν την εξέλιξη στην τεχνολογία και βοηθούν στην ανάλυση και εξέταση των αντικειμένων, στην αντιμετώπιση των φθορών τους και στην προληπτική συντήρηση. Διαδραματίζουν υποστηρικτικό ρόλο βοηθώντας στην

προβολή περισσότερων οπτικών, στην αναπαράσταση των αρχικών περιβαλλόντων των αντικειμένων, στην εισαγωγή του επισκέπτη στο κλίμα του μουσείου. Η εφαρμογή τους γίνεται συνήθως με πολυμέσα, ταινίες, οπτικοακουστικής προβολής, οθόνες αφής, κατασκευές αναπαράστασης εικονικής πραγματικότητας, τρισδιάστατα γραφικά άλλα και στη δημιουργία της ιστοσελίδας του μουσείου. Ακόμα και σε εκπαιδευτικά προγράμματα μέσω των κινητών τηλεφώνων και ηλεκτρονικών υπολογιστών. Τα τελευταία χρόνια μέσω της κοινωνικής δικτύωσης το μουσείο επικοινωνεί αμεσότερα με το κοινό και τους επισκέπτες του.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε ότι, η πολιτεία μοιάζει να κατανοεί όλο και περισσότερο την ανάγκη προστασίας των αντικειμένων και αρκετά είναι τα βήματα που γίνονται από πλευράς του Υπουργείου Πολιτισμού. Η ανάγκη εξοικονόμησης πόρων είναι εξίσου σημαντική, και ο αριθμός των μουσείων προβλέπεται να αυξηθεί σημαντικά τα επόμενα χρόνια. Σημαντικό είναι στις νέες πρωτοβουλίες να βρίσκονται και τα παιδικά μουσεία διότι το μουσείο δεν πρέπει να δίνει μόνο την πληροφορία άλλα και να παράγει γνώση.

Παρόλα αυτά, η πολιτιστική κληρονομιά βρίσκεται πάντα σε κίνδυνο. Κινδυνεύει από λεηλασίες, λεηλασίες σε περιόδους πολέμου, από φυσικές καταστροφές, από πολιτικές και οικονομικές πιέσεις, από την καθημερινή φθορά, αμέλεια, αλλοίωση, έτσι λοιπόν χρειαζόμαστε ένα πλαίσιο καθημερινής φροντίδας που αποτελείται από τον τρόπο διαχείρισης τους. Στόχος είναι η συνέχιση της πληροφορίας και η ζωής του αντικειμένου με ποικίλους τρόπους. Σήμερα οι διεθνείς οργανισμοί Unesco, Icom, Iccrom, Icomos και άλλοι φορείς έχουν αναγνωρίσει την σημασία της συστηματικής μελέτης ενός αντικειμένου για την προστασία τους. Πολλά είναι τα συνέδρια και οι μελέτες που γίνονται για την πρόληψη και αποκατάσταση των φθορών. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει σχέδιο για την επείγουσα αντιμετώπιση των καταστροφών που έχει ως στόχο την προστασία των μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών χώρων, αρχείων, βιβλιοθηκών από αιφνίδια συμβάντα με καταστροφικές συνέπειες. Η οργάνωση αυτού του σχεδίου εξαρτάται από το ανθρώπινο δυναμικό, τους οικονομικούς πόρους, τις υποδομές και τον φορέα ενώ το σχέδιο οργανώνεται από επιτροπή, από τον διευθυντή του μουσείου.

Ένα ιδανικό μουσείο το οποίο στεγάζει σημαντικές συλλογές πρέπει να παρέχει ολοκληρωτική προστασία από φθορά ή και απώλεια των αντικειμένων. Ο κίνδυνος είναι πολύ μεγάλος και για αυτό το λόγο θα μπορούσαμε να αντικαταστήσουμε τα σημαντικά αντικείμενα με αντίγραφα ιδιαίτερα όταν πρόκειται να εκτεθούν σε

εξωτερικούς χώρους του μουσείου. Στου υπαίθριους χώρους ενός μουσείου, η ασφάλεια εξαρτάται από τις περιβαλλοντολογικές συνθήκες, τον ανθρώπινο παράγοντα και τους φυσικούς κινδύνους, ωστόσο για την προστασία αυτών χρειάζονται μηχανικά μέσα όπως για παράδειγμα φράχτες, μάντρες, κάγκελα, πόρτες, παράθυρα ασφαλείας, προθήκες, προβολείς, ανιχνευτές, κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης και φυσικά φύλαξη. Αρκετές φορές, είναι πιο σημαντικό να επενδυθούν χρήματα για να ενισχυθεί η εξωτερική περίμετρος του μουσείου και να αποτραπούν οι κλοπές. Οι περισσότερες κλοπές έχουν πραγματοποιηθεί όταν δίνεται η ευκαιρία να αφαιρεθεί κάτι που είναι άμεσα διαθέσιμο και απροστάτευτο. Δεν είναι λίγες οι υποθέσεις κλοπής όπως αυτή του πίνακα, της “Κραυγής” του Μουνκ στο Όσλο της Νορβηγίας που έγινε το 2004 όπου ο πίνακας δεν ήταν ασφαλισμένος με συναγερμό με αποτέλεσμα οι ληστές απλά να τους ξεκρεμάσουν. Οι υποθέσεις κλοπής είναι γενικά ένα φαινόμενο συνηθισμένο αφού δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια. Συνεπώς, η ασφάλεια των μουσειακών αντικειμένων από ανθρωπογενής καταστροφές είναι βασική προτεραιότητα για τον τομέα της διαχείρισης των μουσειακών συλλογών. Στόχος σε κάθε περίπτωση είναι τα μουσεία να εξασφαλίζουν πρόσβαση στις συλλογές τους και παράλληλα με την ασφάλεια τους να προβλέπουν και να προνοούν.

Πίνακας Σχημάτων

Σχήμα 1. Καταγραφή στο μητρώο.....σελ. 22
Σχήμα 2. Έργο Πολεμώνσελ. 24
Σχήμα 3. Handling of Collections in Storage.....σελ. 36
Σχήμα 4. Ανασκαφές Λ.Αμαλίας κατά την διάρκεια έργων μετρόσελ. 39
Σχήμα 5. Μεταφορά του έργου Μόνα Λίζα.....σελ. 41
Σχήμα 6. Μεταφορά αρχαιοτήτων στο Νέο Μουσείο Ακρόπολης.....σελ. 46
Σχήμα 7. Συσκευασία για μεταφορά Αγάλματος.....σελ. 49
Σχήμα 8. Μεταφορά ταφικού βάνου από ανασκαφή έργα μετρό Λ.Αμαλίας.....σελ. 50
Σχήμα 9. Προθήκη Incaσελ. 56
Σχήμα 10. Προθήκη Prism.....σελ. 56
Σχήμα 11. Προθήκη Visionσελ. 57
Σχήμα 12. Προθήκη Vistaσελ. 57
Σχήμα 13. Προθήκη Radianσελ. 58
Σχήμα 14. Προθήκη Mono.....σελ. 58
Σχήμα 15. Προθήκη Tessσελ. 59
Σχήμα 16. Προθήκη Access Storageσελ. 59
Σχήμα 17. Χάλκινη οροφή – Μάα – Παλαιόκαστρο – Μουσείο Κύπρου.....σελ. 65
Σχήμα 18. Bombings of Hiroshima and Nagasaki -Enola Gay Exhibitionσελ. 66
Σχήμα 19. London Museum - Depotσελ. 69

Πηγές Σχημάτων

- [1]<https://www.icomnepal.org.np/ar-handling%20of%20collections%20in%20storage.pdf>
- [2]https://www.academia.edu/40707768/4_POLEMON_guide_of_National_Archive_of_Monuments_in_Greek_2006_v1_5_1_57_in_Greek_2006_
- [3]<https://www.icomnepal.org.np/ar-handling%20of%20collections%20in%20storage.pdf>
- [5]<https://www.alphafreepress.gr/2019/07/20/psixagogia/mona-liza-louvre-i-metakomisi-tis-tzokonta/>
- [6] <https://www.skai.gr/akropoli-ta-glypta-metakomizoun/amp>
- [9] <http://www.anaco.gr/gr/mus/inca.html>
- [10] <http://www.anaco.gr/gr/mus/prism.html>
- [11] <http://www.anaco.gr/gr/mus/vision.html>
- [12] <http://www.anaco.gr/gr/mus/oldsite/classic/vista.htm>
- [13] <http://www.anaco.gr/gr/mus/radian.html>
- [14] <http://www.anaco.gr/gr/mus/mono.html>
- [15] <http://www.anaco.gr/gr/mus/tessintro.html>
- [16] <http://www.anaco.gr/gr/mus/accessstorage.html>
- [17]<https://www.archaiologia.gr/blog/issue/το-μουσείο-του-μυκηναϊκού-αποικισμού/>
- [18]<https://www.atomicheritage.org/history/controversy-over-enola-gay-exhibition>
- [19]<https://www.mummybebeautiful.com/2019/07/london-transport-museum-depot-open.html>

Παραπομπές

[1] Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας, “http://icom-greece.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/38/2018/12/Museology_WEB.pdf, Επιμέλεια Andre Desvalles, Francois Mairesse, Armand Colin, 2014

[2] Although this work is the result of the combined research of the two authors, the first and the second paragraphs were written by Luigi Scrofani, the third, the forth and the conclusions by Luca Ruggiero. * Corresponding author. E-mail addresses: scrofani@unict.it (L. Scrofani), lruggiero@unict.it (L. Ruggiero).
<https://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/65552.pdf>

[3] Ιστολόγιο αφιερωμένο στις τεχνολογίες ψηφιακής καταγραφής πολιτιστικού αποθέματος με έμφαση στις τρισδιάστατες ψηφιοποιήσεις,
http://digitech3d.blogspot.com/2008/12/blog-post_2558.html

[4] Οικονόμου Ανδρομάχη, 2014, Υλικός Πολιτισμός: Θεωρία, Μεθοδολογία, Αξιοποίηση, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

[5] Νάκου, Ε (2001), Μουσεία, Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός : από την σκοπιά του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και μουσειοπαιδαγωγικής. Αθήνα

[6] Πουρκός, Μ. (2010). Η Διαμάχη μεταξύ Ποιοτικής και Ποσοτικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες: Διευρύνοντας τις Προοπτικές στη Μεθοδολογία και τον Ερευνητικό Σχεδιασμό. Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα (σσ. 131-176).“https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5818/3/02_chapter_01.pdf, Αθήνα.

[7] Αλεξάνδρα Μπούνια, Αρχαιολόγος- Μουσειολόγος, Τα Πολυμέσα ως ερμηνευτικά εργαλεία στα Ελληνικά Μουσεία, Γενικές αρχές και προβληματισμοί.

[8] Αλεξάνδρα Μπούνια, Αρχαιολόγος- Μουσειολόγος, Τα Πολυμέσα ως ερμηνευτικά εργαλεία στα Ελληνικά Μουσεία, Γενικές αρχές και προβληματισμοί.

[9] C.S. Bertuglia, Il museo del futuro, in: C.S. Bertuglia, F. Bertuglia, A. Magnaghi (Eds.), Il Museo Tra Reale e Virtuale, Editori Riuniti, Roma, 1999, pp. 255–281.

[10] 2007, MDA, The Uk Documentation Standard, Version 3.1, <https://www.museumswesen.smwk.sachsen.de/download/spectrum-3-1.pdf>

[11] Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αρ. Φύλλου 169, "http://www.bme.teiath.gr/diakakseis/PROEDRIKO_DIATAGMA_TITLOS_PT YXIOY_TIO_388_1989.pdf", Αθήνα, 16 Ιουνίου 1989.

[12] Cultural Heritage Protection HandBook, <https://www.icomnepal.org.np/ar-handling%20of%20collections%20in%20storage.pdf>, Unesco 2010.

[13] Collections Trust Website, <https://collectionstrust.org.uk>

[14] Ινστιτούτο Πληροφορικής, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, Εγχειρίδιο χρήσης Τοπικού Διαχειριστικού Πολεμών, https://projects.ics.forth.gr/CULTUREstandards/text/Polemon_Manual.pdf, Εγχειρίδιο Χρήσης του Τοπικού Διαχειριστικού του ΠΟΛΕΜΩΝ, https://projects.ics.forth.gr/CULTUREstandards/text/Polemon_Manual.pdf, Απρίλιος 2004.

[15] Copyright © 2016 Μουσείο Μπενάκη, Πληροφορική - Νέες τεχνολογίες, https://www.benaki.org/index.php?option=com_researches&view=researches&category_id=33&Itemid=581&lang=en&Itemid=395&lang=el

[16] Ψηφιακή Τεκμηρίωση Και Ανάδειξη Συλλογών Και Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη, "https://docplayer.gr/453485-Psifiaki-tekmiriosi-kai-anadeixi-sylogon-kai-arheion-toy-moyseioy-mpenaki.html" 27 Μαΐου 2008.

[17] Πληροφοριακό Σύστημα για το Εθνικό Αρχείο Μνημείων, <https://www.ics.forth.gr/isl/national-monuments-record-system?lang=el>

[18] CIDOC (International Committee for documentation “<http://www.cidoc-crm.org/Version/version-6.2>”.

[19] Ορφανίδη, Λ. Λυριτζής, I.2006. Εισαγωγή στη Μουσειολογία και στην Προληπτική συντήρηση. Αθήνα: Καρδαμίτσας, σ.45

[20] Χαρτί Συσκευασίας Αντιόξινο, Museum and Archive Services,
“https://www.insituconservation.com/products/bench_papers_in_roll/acid_free_tissue_paper_50x75

[21] Η συμβολή της συντήρησης στην εκθεση του αρχαιολογικού Μουσείου Αιάνης, 22 Ιουλίου του 2012,
[https://www.mouseioaianis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=210&Itemid=125#myGallery1-picture\(3\)](https://www.mouseioaianis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=210&Itemid=125#myGallery1-picture(3)), Διαχείριση συλλογών 2008, Academia,
https://www.academia.edu/37315819/ΔΙΑΧ_ΣΥΛ_FULL2018_Sort_pdf

[22] Παράρτημα Σταματοπούλου Ε.,2003, Έκθεση και αποθήκευση μουσειακών αντικειμένων:Επιλογή και χρήση κατασκευαστικών υλικών, Αρχαιολογία, 86

[23] Trends in microclimate control of museum display cases,
”<https://www.conservationphysics.org/mm/shiner/shiner.pdf>”, Jerry Shiner
Microclimate Technologies International

[24] Αρχειονομία, Η πρακτική των γενικών αρχείων του κράτους, Βιβλιοθήκη γενικών αρχείων του κράτους σελ.550, Μαρία Χ. Βακαλοπούλου, Ν.Ε. Καραπιδάκης, και Βιβλιοθήκη Γενικών αρχείων του κράτους, Αρχειονομία, Μαρία Χ. Βακαλοπούλου, Ν. Ε. Καραπιδάκης, Αθήνα 2012.

[25] Μιχαήλ Β. Δουγλερίδης, εκδόσεις Αγγελάκη, Το μουσείον, Αθήνα 2006

[26] The effect of painting orientation during air transportation,
https://www.academia.edu/20021425/The_effect_of_painting_orientation_during_air

_transportation, London και

https://repository.si.edu/bitstream/handle/10088/8127/mci_Art_in_Transit_Handbook_for_Packing_and_Transporting_Paintings.pdf, Copyright © 1991, Mervin Richard, Marion Mecklenburg, Ross Merrill, 1997 National Gallery of Art, Washington, DC 20565. All rights reserved

[27] Μουσείο Ακρόπολης - οργάνωση,

<https://www.theacropolismuseum.gr/el/content/organosi>, 2018.

[28] Εφημερίδα Culture, <https://www.lefigaro.fr/culture/2007/12/10/03004-20071210ARTFIG00417-le-voyage-des-caryatides-autour-de-lacropole-dathenes-.php>, 2007, Εφημερίδα Το Βήμα,

<https://www.tovima.gr/2008/11/25/culture/epixeirisi-geranos-stin-akropoli/>, 25 Νοεμβρίου 2008.

[29] Extract from a statement by the Greek Minister of Culture, Mr. Michalis Liapis, after the successful transfer of a slab of the Parthenon Frieze from the old to the New Acropolis Museum,

<https://www.culture.gov.gr/el/parthenonas/SitePages/view.aspx?iID=11>

[30] Λαμπρόπουλος Β. Ν., Περιβάλλον μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, Αθήνα 2003

[31] Showcases, <https://www.meyvaertmuseum.com/files/files/Infinity-modular-showcase-brochure.pdf>, Meyvaert.

[32] Netherland 2019, <http://www.clicknetherfield.com/case-studies/by-case/?case=ulster-museum>, “ <http://www.anaco.gr/gr/>”, <http://www.keepsafe.ca>.

[33] https://www.researchgate.net/publication/202058759_To_mouseio_tou_mykenaikou_apoikismou_tes_Kyprou_ste_MaaPalaiokastro_Mia_prototype_kai_prototype_mouseiologike_epharmoge

[34] Atomic Heritage Foundation,

<https://www.atomicheritage.org/history/controversy-over-enola-gay-exhibition>,
Controversy over the Enola Gay Exhibition, 2016

[35] Landt J., "Shrouds of Time, The history of RFID", Aimglobal Publication 2006

[36] Hornecker and Stifter, 2006 Digital Backpacking in the Museum with a SmartCard,"https://www.researchgate.net/profile/Phil_Bartie/publication/266883481_Technology_in_Tourism_Handheld_Guide_Systems_and_Museum_Technologies/links/544786380cf2f14fb811fc07/Technology-in-Tourism-Handheld-Guide-Systems-and-Museum-Technologies.pdf", September 2006.

[37] Εργασίες ΠΑΔΑ Σπ. Νομικός, Τμήμα Γραφίστικής και Οπτικής Επικοινωνίας, Ευφυής Συσκευασία, Συσκευασία κινητών τηλεφώνων, Το παρελθόν και το μέλλον των συσκευασιών των κινητών τηλεφώνων.

Βιβλιογραφία

[1] Museum networks in the Mediterranean area: Real and virtual opportunities _Luigi Scrofania, Luca Ruggierob

[2]https://books.google.gr/books?hl=el&lr=&id=AMB4m45ThS0C&oi=fnd&pg=PA200&dq=museums+galleries&ots=0_yn_THguV&sig=a4szWUcAIU4E-YDIRa0Bx0kbE3U&redir_esc=y#v=onepage&q=museums%20galleries&f=false

[3] Αλεξάνδρα Μπούνια, Στα παρασκήνια του μουσείου – Εκδόσεις Πατάκη

[4]<https://www.icomnepal.org.np/ar-handling%20of%20collections%20in%20storage.pdf>

[5] Museum collection storage (2012). NPS Museum Handbook, Part I, Museum Collections.

[6]“Βασικές Έννοιες της Μουσειολογίας”,Επιμέλεια:André Desvallées, François Mairesse,Έκδοση: ICOM-Ελληνικό Τμήμα (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων)

[7]Σαλή, (2006) Βασικές αρχές τήρησης μουσειακών συλλογών. Αθήνα, Μεταίχμιο.

[8]Σταματοπούλου (2003), Έκθεση και αποθήκευση Μουσειακών αντικειμένων.

[9]ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟ ΒΗΜΑ, 25 Νοεμβρίου 2008

[10]ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ “CULTURE” , 10 Δεκεμβρίου 2007

[11]Εφημερίδα Θεσσαλίας “ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ”, 4 Σεπτεμβρίου 2018

[12]Βιβλιοθήκη Γενικών αρχείων του κράτους, Αρχειονομία, Μαρία Χ. Βακαλοπούλου, Ν. Ε. Καραπιδάκης, Αθήνα 2012

[13]Αρχειονομία, Η πρακτική των γενικών αρχείων του κράτους, Βιβλιοθήκη γενικών αρχείων του κράτους σελ.550, Μαρία Χ. Βακαλοπούλου, Ν.Ε. Καραπιδάκης.

[14]ICOM, Βασικές έννοιες της Μουσειολογίας

[15]ΝΑΚΟΥ, Ε (2001), Μουσεία, Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός : από την σκοπιά του υλικού πολιτισμού, της μουσειολογίας και μουσειοπαιδαγωγικής. Αθήνα

[16]Μουσεία για τον 21ο αιώνα, Ανδρομάχη Γκαζή, Αρχαιολόγος Μουσειολόγος, “https://www.researchgate.net/profile/Andromache-Gazi/publication/202058871_Mouseia_gia_ton_21o_aiona/links/0fcfd50e8268eefed2000000/Mouseia-gia-ton-21o-aiona.pdf”.

[17] Art in Transit Handbook for Packing and Transporting Paintings, Mervin Richard, Marion Mecklenburg, Ross Merrill, National Gallery of Art, Washigton